

SZOKÁSOK – JELES NAPOK

CSÍKDÁNFALVI LAKODALMAS SZOKÁSOK¹

Minden időben a lakodalomnak megvolt a maga foratókönyve, amely tükrözte a kor igényeit, a helyi szokásokat, a szervezők anyagi lehetőségeit és társadalmi helyzetét.

Régen (ezelőtt 50 évvel) a lakodalmas szokások több hetes eseménysorozatból álltak.

A leány és a legény eldöntötték, hogy összeházasodnak. Miután a leány és a legény is bejelentette szüleinek, hogy mi a szándékuk, a leány szülei elmentek a legény szüleinek házába: „háztüz nézőbe”. A két család így ismerkedett meg.²

A következő lépés a kikérés volt. A legény és két megbízott kikérő elment a leányos házhoz. A legények kikérték a leányt, és a háziak választ adtak, majd vacsorával kínálták meg őket. Ezek után leszögezték az eljegyzés időpontját.

Az eljegyzés alkalmával a vőlegény adta a gyűrűt és mellette egy fehér fejkendőt a menyasszonynak, a menyasszony pedig egy szép inggel viszonozta leendő párja ajándékát. A jegyesség időtartama is eltérő volt. Ha az eljegyzésen nem rögzítették a lakodalom dátumát, akkor a jegyesség ideje alatt döntötték el ezt az időpontot.

A lakodalom előtt a fiatal pár jelentkezett a helyi tanácsnál és a plébános úrnál, ahol bejelentették, hogy összeházasodnak, és egyeztették a lakodalom napját.

Az esküvő előtt a pap három héten át vasárnaponként a templomban kihirdette a jegyeseket, így már a falu tudtáraadták a lakodalom hírért.

Az esküvő előtt egy héttel, szombat este volt az irogatás, amikor felírták a leány hozományát. Felsorolták mindent, amit a leánynak szándékoztak adni, a ruhákat, alsóneműket, asztal- és ágyneműket, ágyterítőket, bútorokat, állatokat, gabonát, birtokokat. A lista a birtokokkal kezdődött, s majd a bútorokkal, ruhákkal folytatódott.³

Csütörtökön a gazda székelyruhába öltözve meghívta a vendégeket a fiatalok kivételével. A fiatalokat a vőlegény és a menyasszony hívta meg, a meghívást a lakodalom előtt két héttel kezdték meg, amikor az ágütő legényeket és a koszorúslányokat hívták. A többi fiatal csütörtökön hívták meg.

Szombaton vitték a pernét (a leány hozománya): szekerekre kirakták az összes hozományt. Csujjogtatva vitték, lehetőleg a leghosszabb úton, ahhoz a házhoz, ahová az új pár költözött. A lány hozományával rendezték be a fiú által kapott házat.

Az igazi lakodalom vasárnap délben kezdődött,⁴ amikor a legény násznépével együtt kikérte a menyasszonyt (a legényes nép szekerekkel érkezett), ezek után a tanácshoz vonultak, ahol hivatalosan összeadták őket,⁵ majd a templomba mentek, hogy az Úr színe előtt is kimondhassák a boldogító igent. Téli időszakban szekér helyett szánnal érkeztek. A templomi esküvő után a szekerekkel a falvakon végighaladtak, egészen Szenttamásig, de amikor a legények, férfiak megrészegedtek, olyan eset is volt, hogy a menyasszonyt a szekérral együtt felborították (komolyabb baleset nem történt). Ilyen esetben felállították a szekeret, visszaültek, és elindultak hazafele.

Megjegyzendő, hogy a jegyesek, az ágütők és a koszorúslányok székelyruhában jelentek meg a lakodalomban.

Esküvő után visszatértek a lakodalmas házhoz, a menyasszonyt a legényes házhoz vitték. Ekkor kezdődött meg az „első asztal”. Ez alatt ettek, ittak, táncoltak. Az első asztal végén a

menyasszony levette a székelyruhát, és átöltözött. A fiú bérma-keresztanyja befonta a „menyecske” haját, és kontyba tette, majd rá fejkendőt kötött (abban az időben az asszonyok fejkendőben jártak).

Amikor bekontyolták a menyasszonyt, akkor jöttek a kontylével – a leányos háztól vedrekben hozták a tésztát, süteményt és a pálinkát. Ezzel az új pár személyesen mindenkit megkínált. Az első asztal végén a menyasszonyt és négy fiatalasszonyt letakarták lepedővel. A völegény meg kellett tapogassa őket, és meg kellett mondania, hogy melyik az ő felesége. Ezután mindenki mulatott, ameddig bírta.

A második asztal hétfőn tizenegy órakor kezdődött. Mindenki evett, ivott, mulatott. Táncoltak és kurjongattak, egyszóval mindenki jól érezte magát. A második asztalnak éjfélkor lett vége.

Szerdán este volt a visszahívás. Ezen csak a családtagok, rokonok és a „bérmák” vettek részt.

Ilyen volt Csikdánfalván ezelőtt 50 évvel a lakodalom.

A fenti szokásokat Albert Lajos lakodalmas gazda verses füzetében leírt versek is híven tükrözik, a versekből megismerhetjük a lakodalom menete mellett a terítékre kerülő ételek sorrendjét, valamint az ételek felszolgálásakor mondott rigmusokat is.⁶

Albert Lajos lakodalmas füzete iskolai gyűjtőmunkánk során került elő, és úgy gondoltuk, érdemes utána nézni, hogy ki is ő tulajdonképpen.

Csikdánfalván született 1898-ban – amint azt megtudtuk a helyi temetőben levő síremlékről. Írástudó ember volt, a helyi tanácsnál egy ideig pénztárosi funkciót is betöltött, és szívesen segített a helyi lakosoknak különböző kérések és hivatalos iratok megszerkesztésében.

A lakodalmas füzetet a szerző 1925-ben írta. Nem tudjuk, hogy valahonnan másolta-e, vagy saját rigmusait vetette papírra. Ma is jól olvasható, szép kaligrafikus betűkkel írt füzetecske, igazi néprajzi értéknek számít, helyi hagyatékaink kiemelkedő gyöngyszeme.⁷

Mint arról Both Vilmosné beszámolt, a helybeli néhai Mészáros Lázár lakodalmát is Albert Lajos vezette. Felesége Ábrahám Zsuzsanna volt, házasságukból született Albert Vilmos, aki ma is él a dánfalvi családi házban. Albert Vilmos ma is használt és ismert ragadványneve a Laji, amelyet valószínű, apja keresztnévéről kapott. Bara Juliannával való házasságából született két leánya: Gizella és Éva. Időközben Éva meghalt, de Gizella nevű leánya Csíkszeredában ma is él.

A továbbiakban bemutatjuk azokat a rigmusokat, amelyeket Albert Lajos írt, s amelyek a régi lakodalmas szokásokat bizonyítják.

ELJEGYZÉS⁸

Kedves szónok Úr!

A mellettem álló szép menyasszony, Csíkszék dánfalvi NN,

Kit is Csíkszék Karcfalvi NN eljegyzett,

Kivel házasságot akarnak kötni.

Itt hát a szép menyasszony, melyet ezen kézfogás és gyűrűváltásra felajánlok.

Kívánom tehát, hogy az új párokat az isten sokáig éltesse!

Kézfogás és gyűrűváltás,

Megáldás a kézfogáson.

Kedves Atyánkfiai, jól meggondoljátok, mit cselekesztek,

Mert ez egy olyan dolog, amitől függ az örökkévaló boldogság vagy boldogtalanság,

Mégis azt kívánom, hogy az áldások Istene álgyon meg titeket,

És tartson meg az egymáshoz való igaz és állandós szeretetben,

Akadályozzon meg az Úr minden ártalmas nyelveket,

Melyek a ti házassági életeteket megháborítaná.

Ilyen jólétben elérvén azon dicső napot, amelyen a hitnek láncával elválhatatlanul egybe kötettek.

Legyen lelketek üdvösségére és Isten dicséretére, ezt kívánom szívémből!

KÉZFOGÁSI CEREMÓNIA

Dicsértessék, áldoztassék az áldott Úr Jézus Krisztus!

Kedves jó uraim, minthogy a mindenható Isten hozzánk való kegyelmességéből rendelte,

Az emberi nemzetnek vigasztalására hogy jó volna kinek-kinek párjával élni

És úgy dicsérni az ő áldott szent nevét, ezekben nekünk is egy kedves Atyánkfia folyamodott, aki Csíkszék, Dánfalva NN, és aki szándékozott nőül venni a dánfalvi NN hajadon leányát, és a háromszori hirdetés meglévén, akadály nem történt.

Azért kérem kedves szószóló urat, ezen tisztességes személyt, mellyel ezen ifjú házasságot akar kötni, szíveskedjék ezen kézfogás és gyűrűváltás helyére elészolgáltatni.

PERNE KIKÉRÉSE

Jó emlékezetembe lehetnek, uraim, kegyelmetek,

Hogy az elmúlt bizonyos napokban a mi kedves atyánkfia megtalálta vala a kegyelmetek

Becsületben való kedves atyjok fiát, akit házasságra magának eljegyzett vala,

Kik között kézfogás, gyűrűváltás, háromszori hirdetés, és ami idetartozik,

Illendő ceremóniák végbementek, és minek utána az anyaszentegyháznak dicséretes szép szokása szerint, a szent házasságra illendőképpen elkészítettek, a penitencia tartás és oltári szentség által éltek, erős hitek letétele után egymáshoz felszenteltettek, és elválhatatlanul egybekötöttetek, az okáért kegyelmetek,

Azon feljebb megnevezett becsületos személyt kezek alatt ne tartsák, hanem ötet

minden illető perefernalis javaival szolgáltatassák nyuszulyó asszonyunk kezére,

Hogy kegyelme szállítsa vőlegény uram szállására,

Kik között a házasság szentsége megerősítettet, és az Isten ökegyelmét vég nélkül dicsérhessék, szívémből kívánom. Ámen.

FELKÖSZÖNÉS

Szerencsés jó estét kívánok mindenkinek, e menyegzős házban összegyűlt vendégeknek.

Míg rebegő nyelvem szárnyára eresztem, előbb szemeimet az égre terjesztem.

Onnét várok áldást ezen társaságra, ennek pedig minden ittlelvő tagjára.

Vőlegény s menyasszony, kik itt ülnek ketten, éltesse is őket a felséges Isten.

Szerencsések legyenek e földön, s mindég kövessék hűn egymást, hőtig, amint illik.

Ne lássák meg a bűt, a bűnnek szomorú napjait, éljék e világnak gyönyörű napjait.

Látják uraim, asztal van terítve, kés, tányér villával, kanállal ékítve,

Jönnek már az étkek mindjárt sorjában, ez a sok legénység nem áll itt hiába.

Nehogy az asztalon az étel meghűljön, felmelegítése dologba kerüljön,

Tessék uraimék helyre telepedni, a muzikusoknak kell majd melegedni.

Méltó hát, hogy itten az öröm terjedjen, ételben, italban testünk részt vehessen.

De ne féljen senki, hogy csömört fog enni, mert a gyomrát biz itt meg nem terhelheti.

ÉTELEK BEMONDÁSA

Vőfélyek érkeztek híres Perzsiából. Követül küldettek hozzátok Szittyából. Utánam érkeztek megterhelt tevéin, majd előkerülnek most pompás étkeik. Az első tál étel lesz bagolynerítés, utána érkezik a kemencenyögés, csirkeordítás, meg a borjúköhögés, végre érkezik az üres kocsi zörgés.

Egy öreg sündiszó léssen bepácolva, egy beteges bolha lesz a nyársra húzva. Sült pecsenye helyett egy nagy fejszeboka, háromszáz esztendő kereknek agya. Káposztás hús léssen hasas szalonnával, kifő a pulykának combja. Ez a magyaroknak híres eledelünk, ha ide felhozom, jó ízűen megesszük. Készülnek az étkek, süt-főz a szakácsné, jól tud mindeneket, jobban mint a papné. A jó ételeket tudja kavargatni, de boros kancsót is tud ám hajtogatni. Szentháromság Isten, segíts minket erre, hogy a multságunk jól menjen végtére. Kívánom fejenként, hogy ki-ki elérje békével, erővel az Isten segítse. Hajnali szép csillag, tündöklő fényesség, királyi virtusság, ékeskedő szépség, kinek ajakán kiömlött fényesség. Kívánom istentől, hogy legyen csendesség. Mert most nem tréfálok, megyek a konyhára s sok jó eledelnek drága illatára, majd megjelenek mindenek láttára. Hogyha előbb nem, hát Szent György napjára.

SAVANYÚ LEVES

Ismét megérkeztem, uraim, sokára. De merem mondani, nem jártam hiába, mert olyan jó étket hoztam valójában, mely első menüs az étkek sorában. Ezen eledelért nagy próbát tettem. Egy szilaj bikával hét nap verekedtem. Kicsinybe múlt, fogam hogy ott nem feledtem. De oda se neki, csak hogy legyőzhettem. Nosza hevenyében a bőrét levettem. A fejét nyakastól egyszerre leszeltem. Ezt a jó eledelt ebből készítettem. Megvallom uraim, ezt én is szeretem. Mivel hogy nincs több ily híres éték, ezért a magyarnak vizet inni vétek. Itt a jó paprikás, uraim, vegyetek, széles jó étvággal kívánom, egyetek.

ÉDES LEVES

Érdemes vendégek! Nem üresen jöttem. Étekkal terhelve vagyon mindkét kezem. De mielőtt hozzányúlunk a kanállal, buzgó szívvel hálát is adjunk az Úrnak. De hogy én itten hosszan ne papoljak, és a forró tálaiktól sebeket ne kapjak, vegyék el a kezemből a forró tálat, melyet az ujjaim már forróbb nem állhat. A hátam megett is még hús legény vagyon. Azoknak is kezét süti igen nagyon. Ne tántorogjon hát most előttem senki, mert a nyakát hamar leforrázom neki. Itt tehát a leves, melyet adott jó hús. Azért itt senkinek szíve ne legyen bús. Nosza muzsikusok, szóljon hát a virtus. Ezzel dicsértessék az Úr Jézus Krisztus.

TORMÁS HÚS

Gyenge bomyúhús ez, mit hozok tormával, csak harminc tavasszal járt ez az anyjával. Gyengesége miatt szénát nem ehetett, szegény gyenge állat csak a korpát nyelte. Ezért a tormáért jó sokat fáradtam, Magyarország részét szélteben bejártam. Ezt a keveset is Marostóban ástam, szerencsémnek tartom, hogy reá akadtam. De az erős éték való csak magyarba, nem igen fér ebből a német gyomrába. Lesz még több éték is, csak ne siessenek, e erős étékből keveset egyenek. Tessék hát a tormás gyenge bomyúhússal, erre kínálhatja torkát ki-ki pálinkával. Egyék hát uraim fő appetitussal, ehhez is tartozik a cigány egy tussal.

KÁPOSZTA

Paradicsomkertből éppen most érkeztem, mely gyönyörű kertnek gyümölcséből ettem. Mivel hogy sokáig ottan kertészkedtem, szép fejes káposztát böven természettem. Nagy Magyarországnak jó részét bejártam, ily káposztafélét keveset találtam, de annyit mondhatok, hogy ahol csak jártam, mindenki dicsérte, fülemmel hallottam.

Szalonna és káposzta az étkek vezére, nemes magyar hazánk, országunk címere. Még királyunknak is gondja vagyon erre, áldott föld az, ahol terem a gyökere. Mégis nem dicsérem, dicsérje meg magát, mert bele vágattam nagy falat szalonnát. Tizenkét disznónak elejét, hátulját, keresse meg benne ki-ki fülét farkát. Mivel pedig mostan a káposzta itt vagyon, ki-ki az evéshez jó buzgón fogjon, hogy restsége miatt éhen ne maradjon, s azután élénk panaszukat nyújtsa.

SÜLT HÚS

Itt hozok sülteket, számtalan sokfélét. Azért köszörülje ki-ki jól meg a kését. Hogy el ne csorbítsa a tányérja szélét. Húzza meg kend, komám, rekedt hegedűjét. Nincsen párja étkek között a jó peccsenyének, mert ez vidámságot okoz az elmének. Ósatyáink miért voltak olyan vének. Miért? Mert borral és peccsenyével éltek. Tessék hát, uraim, vegyék el kezemből, jó nagy darabokat metéljenek ebből. De bort is igyék rá, ki eszik ebből, mert ha bort nem iszik, nagy foga nő ettől.

TÉSZTASÜTEMÉNY

Itt van a fäin lisztből jó féle sütemény. Nincs ebben sem ánizs, sem mustár, sem kömény. Cukorral vegyítve nem is igen kemény. Aki ilyenrel él, nem is gyötri a köszvény. Édes uraim, valamint asszonyaim! Mindjárt megkívánja a szem, ha ránéz. Bátran lehet enni, gyomornak nem nehéz. Fogjon meg hát minden darabot, aki kér. Éljen!⁹

VÖLEGÉNY BÚCSÚZTATÁSA, AMIKOR INDUL A VENDÉGSEREG A MENYASSZONY UTÁN

BÚCSÚZTATÁS ESKÜVÖRE¹⁰

Tisztelt násznép! Halljunk egy pár búcsúszavakat, mielőtt itt hagynánk az érdeemes házat, mert illő, hogy midőn ily útra indulunk, Isten s ember előtt híven beszámoljunk. Kedves völegényünk is ekképpen szólna, ha szív szerelmétől szavakhoz jutna. Elmondom tehát én, mit elméje gondol, ilyen formán volna látnom bús arcáról. Örömmel virradt fel rám a reggel. Örömmel üdvözlöm ártatlan szívemmel. De mostan keblemet nagy bánat fogja el, mert a házas élet útjára lépek fel. Hosszú az én utam, melyre most indulok. Azért, oh Istenem, most tehozzád fordulok, s tőled buzgó szívvel kegyelmet esdeklek. Induljunk el a Szentháromság nevében e nehéz utamon, melyen vezérelj Istenem.

Mert áldás- és reményt csak tőled nyerhetek, kérlek, oh el ne hagyj e nehéz sorsomban. Szent Fiaddal együtt állj mellettem nyomban. Most ma változik meg életem útja: vagy holtig öröme, vagy örökös búra. Azért oh Istenem, ne hagyj el, légy velem.¹¹

Bocsásd meg ellened elkövetett vétkem. Add, hogy boldog legyen az én páros életem. Édes Jézus, kérlek, maradj holtig velem.

Hozzátok fordulok most édes szüleim, és kik jelen vagytok rokonaim, testvéreim. Az Istenre kérlek bocsássátok meg, ha valaha bármit vétettem tinéktek. Kísérjétek el az Isten házába, s kérjétek az Istent érettem imádkozva: Bő áldást adjon szent házasságomra.

Dicsőség az Istennek a nagy magasságban, ki lakozik mennyben fénylő boldogságban. Ki nekem rendelt egy igazi társat, hogy kivel megnyerjem mennyeknek országát. (1925.III.5.)

ESKÜVŐRŐL VISSZAJÖVET

Legyen az Istennek dicsőség az égben, szerencsével jártunk. E dolgunkban végre legyen Isten vezérünk mindenben, s ami még hátra van, érzjük ekképpen. Válgék az új pámak az eskü lelkük örök javára és üdvére, s az Isten áldása szálljon a fejükre, s valamint az őket nevelő jó szülőkre. Mai nagy fáradozásuk nem esett hiába, mert egy drága kincset hoztunk e hajlékba. Fogadják be őt vidám hajlékukba, részeltessék őt szép mulatságokban. Itt van a menyasszony köztünk, megérkezett, tessék örömapa fogjon vele kezét.

NÁSZNAGYNÁL

Szerencsés jó estét kívánok násznagy uramnak, végére jártunk már a hosszú utunknak, munkás seregünk, mely odakinn vagy, hosszú utazásban elfáradtak nagyon. Fogadják be őket vidám hajlékukba, részeltessék őket szép mulatságokban.

MEGKÖSZÖNÉS

Köszönjük, násznagy uram, szállásukat, hogy befogadtak mind nászi utasokat. Örülve mivélünk a sok rendbéli jókat, a jó Isten segítse meg, hogy még szolgáljanak ily ügyben sok más legénynek, mire az Isten segítse meg, szívemből kívánom.

MEGÁLDÁS A GYŰRŰKRE

Azt kívánom, minthogy e gyűrűknek végük nincsen, a ti szerelmeteknek is holtig vége ne legyen.

BÉKÖSZÖNTŐ BESZÉD

Dicsérettsek és áldassék és felmagasztaltassék az áldott Úr Jézus Krisztus szent neve! Ki is mindnyájunkat a mai szent nappal megörvendeztetett, úgy mint a maguk kedves fiúk első tisztessége napjában, kívánom továbbra is, őrizze és oltalmazza az Isten minden szívbeli szomorú változásoktól.

LEÁNY KÖSZÖNÉSE

Kedves atyafiak, akik itt vannak, egy kis csendességet énnékem adjanak. Még egy pár szót szólok, kérem, figyeljenek. Megmondom szándékát ártatlan szívemnek, mint a mezei virágok, szépen virágoznak, a kerti violák szint úgy illatoznak.

Az életem is e napig virágzott, most a hideg ősznek dere reá hullott, zöldülő levele mára földre rogyott. Midőn a kis madár szárnyakra kel, köszöni anyjának víg csevegésekkel az utána való sok fáradozását s a mellette való hü gondoskodását.

Az idő változik, változtat minket is, szerencsés napot követ szerencsétlen is. Mindenféle állat párt választ magának. Én is választottam, kerestem magamnak.¹²

Így rendelte az Isten. Életemnek párját e házban lakozó szülőknek, kit kegyelmetek híven felneveltek, most élettársul nékem átengedtek. Szívemből kérem én most az ég és a föld urát, tartsa meg hü társam édes apját és anyját. Másodszor fordulok az édes anyához, mint kerti rózsának jó termő fájához, ki 9 hónapig méhében hordozta, s e világra hozta, és ötet ápolta, ruházta, gondozta, és minden veszélytől ötet oltalmazta.¹³

Ezeket, édesanya, forró könnyhullatással köszönöm szívemből nagy sóhajtozással . Ti összes hallgatók, kik ide jöttetek, első tisztességet, hogy neki tegyetek, az Isten áldásából mind részt vegyetek, legyen az egekben örökös helyetek.

FELKÖSZÖNTÉS

Kedves vendégeim! Én méltó halás köszönetemnek adok kifejezést, hogy a szeretett menyegzős házhoz mind egybe összehozott, hogy ezen új párnak szent hitének tanúivá lehettünk, s első jeles napjukat ünneppel köszönthessük, mert születésünk után van két jeles napunk: házasságunk meg a halálunk, mert Krisztus urunk, mikor lakodalmat tartott tanítványaival, sok víg mulatságban volt, hogy ezen mulatság neki megtetszett, azokat rendelte nekünk, hitünkben is ilyent rendelt. Azt kívánom, hogy azon szent hit, mely őket összekötötte, váljék nekünk és szüleinknek örömére, nekik pedig lelkük üdvére.

BEKÖSZÖNTŐ

Mai napon lett kedves anyámasszony, mivel megértem ezt a dicső napot, hogy az én magános életem párossá változott. Elsőben is tisztelem e családnak fejét, kitől származott az én élettársam, kivel összeköttem ma a szent oltáron. Ujjamon van immár megszentelt gyűrűje, összeolvadt szívünk a szent esküvőben. Köszönöm maguknak, s a maguk fióknak, hogy engem választott élete párjának. Én is megmutatom gyermeki hűséggel, ha a jóságos Isten megsegít engemet. Én most szokatlan vagyok a maguk házoknál, kérem tanítsanak kezek után, megfogadom Isten után. Kérem a jó Istent, éljünk békességben, tartson állandós és hosszas egészségben. (1.16.1925)

MENYASSZONYI POHÁRKÖSZÖNTŐ

Öröm kelt szívemben, könny csillog szememben, hogy ily szép társaság jött, hogy tisztességüket tegyék. Első tisztességet, akik nekünk tettek, kívánom Istentől, sokáig éljenek!

POHÁRKÖSZÖNÉS

Kedves férjem! Köszönöm szívednek szíved fáradtságát, éjjeli és nappali sok fáradozását, miért a nagy Isten úgy áldjon meg téged. Áldjon meg, aki teremtett, s aki téged szeretettel fel is ékesített. Adjon Isten csendes békességet köztünk, kedves férjem, holtig szeretetet. Az Isten éltesse az egész nász vendégkoszorút: Szívemből kívánom.

FEKETE KÁVÉ

Messziről jövök én, szultán udvarából, hozok én kávé tele kancsójából. Jó ital a kávé, jobb mint holmi lőre, mert az ember soha be nem rúghat tőle.

KÉZFOGÁSI CEREMÓNIA

Dicsértessék, áldoztassék az áldott Úr Jézus Krisztus szent neve. Kedves jó uraim, mint hogy a mindenható isten hozzánk való kegyelmességéből rendelte az emberi nemzetnek vigasztalására, hogy jobb volna kinek-kinek párjával élni és úgy dicsérni az ő áldott szent nevét, az okból nekünk is egy kedves atyánkfia folyamodott, aki Csíkszék dánfalvi Mészáros János az emberi áldást elérvén páros életre tette szándékát. Sokat járt, fáradozott, és sok fáradtság után talált ezen nemes háznál egy maga szíve szerint való személyt, özvegy Albert Józsefné hajadon leányát, Erzsébetet és a háromszori hirdetés meglévn akadály nem történt. Azért kérem a völegény uram kérésére a kedves szószóló urat, azon tisztességes személyt, mellyel ezen ifjú házasságot akar kötni, szíveskedjék azon kézfogás és gyűrűváltás helyére elszolgáltatni, hogy mi is állíthassuk a Szűz Mária Szeplőtelen fogantatására felszentelt templomunk oltárának jobb szegére. Minek utána szószolló uram rövid választát is elvárjuk.¹⁴

„Dicsértessék a Jézus Krisztus! Emlékezzenek rá, jó uraim, hogy ennek előtte szavainkra ígéretet tettek, hogy kegyelmetek kedves hajadon leányát, nemes dánfalvi Antal Máriát a mi kedves atyánkfiának, nemes dánfalvi Simon Istvánnak szánták házastársul, Istennek rendelése és az anyaszentegyház dicséretes szokása szerint. Közöttük a gyűrűváltás és kézfogás, a háromszori kihirdetés megtörtént, völegény gazduram arra kéri kegyelmeteket, hogy a fent említett első tisztességes első személyt szolgáltatassák ki a Kisboldogasszony Anyánk nevére szentelt templom jobb szegére, ezekről kérjük nyoszolyoasszonyomékat, hogy a menyasszony perefériumát a völegény uram házába szállítsák. Erről rövid választ kérünk kegyelmetektől mihamarább!

FELELET A KÉZFOGÁS ELŐTT

Igen is igyekszünk kegyelmetek, de legfőbbképpen völegény uram kérésére a nevezett szent helyre előállítani, hogy ott az Úr Jézus és Boldogságos szent Szűz jelenlétében egymásnak örök hűséget ígérve, holtok és holtiglan, amely legyen lelkeknek üdvére, Isten dicséretére, szívemből kívánom.

VACSORA ALATTI BESZÉD A HÁZASSÁGRÓL

Kedves vendégek, ifjak, tisztos urak! Illő becsülettel egy kis csendet kérek. Míg a szent házasságot elbeszélem egybe, méltassanak engem egy kis figyelemre. A szent házasságot maga Isten szerzé, maga Isten adta Évát Ádám mellé, hogy legyen hű társa örömben és bajban, mint ezt Mózes könyve bőven élénk adja. De boldog is kinek van hű felesége, mert a hű feleség a ház gyöngye, éke. Vig öröm és áldás száll vele a házba, kivirágzik szépen a boldogság fája. A rideg legénynek unalmas az élet, nincs kivel felossza, hogyha kedve éled, nincs ki vigasztalja, ha meggyűl a gondja, nincs ki áldószókkal kedvesének mondja. Azért hát legények, kinek nincsen párja, tegyen szert mielőbb Jutka vagy Évára. Gondolkozom én

is már régen felöle, talán lesz is valami belőle. Csak az a nagy baj, hogy a jó asszony ritka. Ezért tudom sok nő száll ellenem síkra, de nem bánom, ha a szemem kiássák is, mégis kimondom, hogy némely asszony rosszabb, mint az áspis. Dühös, mint sárkány, kelcpelel a nyelve, jaj annak a férjnek, aki ilyent vesz el. Duzzog, pöröl, dörmög, savanyú az arca, mint a ma szakasztott éretlen vadalma. Aki ilyent kap, azt megverte az Isten, mert a rossz asszonymnak földön párja nincsen. De nem szólok többet, ürülnek a tálak, most újra a dolgomhoz látok.

ASZTAL FELSZEDÉSEKOR

Szeretetre méltó házgazdánk! Hisszük, hogy testünk éhe elvevődött, egészségre váljon elede-lünk. Szívesen adatott italunk, ételünk. Kedves vendégek, a tánc szabaduljon, a muzsika most már szóljon és harsogjon, járjuk el a csárdást világos virradatig. Nyugalomra senki se gondoljon addig. Engedelmet kérek gyenge szólásomról, mert igaz, hogy iskolát keveset jártam, buták s ostobák által tanultam.

Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus szent neve.

Kedves szószóló uram. Az elmúlt bizonyos napokban egy galambocskát engedünk szárnyára, és mostan annak keresésére indultunk. De csak hosszas fáradozás után akadunk nyomába. Ekkor kapujában olyan jelet láttunk, mely volt Noénak öröme a bárkából kibocsátott galambocskára. Mi is zöld ágat látván a kapuban örömmel fakadtunk. Mutassák meg azért szószóló uram, hogy olyan jegyen vannak. Ha pedig más jegyre változtatták, és esetleg ha meg nem ismer-nők, akkor engedelmet kérünk. (19.II.1925.)

Ezért üvölt a sátán száz alakban, a vész csak egyforma, változó, de állók én fönséggel, ingatlan. Fenntart az Úr, s az Isten mondta volt, ha felbúg az ítélet harsonája, és győz a hős a nagy ítéleten, megdicsőül majd akkor arája. Boldog kezdet lesz nekem, pedig a vég, akkor midőn kondul a toronyban a lélekhívó harang, és akkor lesz majd minden kezdetnek vége, mind az utolsó ítéletnek lesz az életnek vége.

Féltelek a széltől, égő napsugártól, féltem a te szerelmedet az elhervadástól. Szeretnék, mint a kertész áll a virágok mellett, temeltetted örködni és tégedet minden veszélytől bántalmaktól megoltalmazni. A te szerelmedet az elhervadástól mindig meg-menteni.

A JÓ REMÉNYSÉGRŐL

Fönn az égben a nagy Isten, abban bíztam mindig, és abban is bízom én ezután, szép életről, szép jövőről és te rólad, Zsuzsanna, álmodozom mindig. Alig múlik, alig telik csak idő el, hogy elhozza örömeinkre azt a dicső napot, melyben a mi magányos éltünk párossá változzék, hogy mi egymás karjaiba találhassuk egymást. Énelőttem csak te vagyol mindig igaz, hogy most távol vagyok, mégis téged látlak. Mindig úgy gondolom, hogyha egymást átkarolva jó reménnyel, szeretettel ez az élet talán sokkal könnyebb lenne. Nem tudom, te hogy gondolod.

Bánatos volt az ég húshagyati napokon. Az is tudta, és gyászolta azt a napot, amelyen az ifjúság a farsangi három napon mulatott. Énvelem érzett és gyászolt az idő is, mert nekem sem volt, kivel ezen a három napon mulatni. Szomorúság, bánat jár a fejem felett, de jó az Isten, megsegít velem együtt engemet is minden lépésében. Isten legyen veled jóban és rosszban, minden sorsban viselje gondját, mert én ötet igazán szeretem, de amíg élek, soha el nem felejtem.

Az isten dicsősége legyen gondviselőnk, örökdjék felettünk, a mi Védasszonyunkhoz fohászokodom, és ötet kérem én. Övjon, oltalmazzon, és minden veszélytől minket távol

tartson. Te néked is velem együtt hű szeretettel és egészséget adjon, ne lássuk meg a bút s bánatot, s a jövő szomorú napjait, éljük a világnak egyhangú napjait együtt.

Nem érdemes sími, ha gyötör a bánat. Csak kacagnak rajtam, ha könnyezni látnak. Szegény, fájó szívem nem lesz mégsem könnyebb. Hiszen rajtadon kívül más nincsen, ki könnyet érdemel. Egy szép lapot kaptam tőled, s ez lesz boldogságunk emléke.

CSÍKDÁNFALVI LAKODALMAS SZOKÁSOK A XXI. SZÁZADBAN

A XXI. századi lakodalmi szokások alkalmazkodtak az aktuális gazdasági-társadalmi helyzethez. Részben egyszerűsödött a bonyolult ceremónia, és rövidebbek lettek az egyes lakodalomhoz fűződő szertartások. Ezeket próbáltuk megörökíteni Boér Tibor mostani lakodalmi gazda versein és a mindennapi tapasztalatunk alapján.

Miután a fiú és a lány eldöntötte, hogy össze akar házasodni, a fiú egy este a szüleivel elmegy a lányos házhoz, és kedvese szüleitől megkéri leányuk kezét. A szülők választ adnak, megkínálják vendégeiket, és közös megegyezéssel kitűzik az eljegyzés napját.

Az eljegyzési vacsorát a lány otthonában tartják, amelyen részt vesznek a jövőbeli jegyesek, a szülők és a bérmaszülők. Ez a vacsora lehet szűkebb vagy tágabb körű a család anyagi lehetősége függvényében vagy a fiatalok akarata szerint. A fiú adja a jegygyűrűket, és emellett még kedvesét megajándékozza egy mellékgyűrűvel, vagy egy pár aranyfülbevalóval, ezek az ajándékok a fiú gazdagságát tükrözik. A lány szülei fizetik az eljegyzési vacsorát. A vacsora elfogyasztása közben kikérik a leányt, felhúzzák a gyűrűket, és kitűzik az esküvő napját.

A lakodalom előtt pár hónappal lefoglalják a vendéglőt, a gazdát és a zenészeket.

Az esküvő előtt egy hónappal a jegyesek elmennek a polgármesteri hivatalhoz és a plébános úrhoz, ahol bejelentik szándékukat és közlik a kitűzött dátumot.

Az esküvő előtti három héttől kezdve a pap minden vasárnap kihirdeti a házasulandókat a templomban, azzal a céllal, hogy ha valaki házassági akadályt tud az illetők között, az értesítse a plébánost. A hirdetések által a falu már előre tudja, hogy lakodalom lesz.

Egy hét múlva a jegyesek meghívják a koszorúslányokat és az ágúto legényeket. A többi fiataalt is a jövőbeli pár hívja meg, de csak az esküvő előtt egy héttel, vagyis ugyanazon a napon (vasárnap), amikor a gazda hívja a többi vendéget (de akad olyan eset is, hogy nem a gazda hívja meg a vendégeket, hanem a menyasszony rokonait a menyasszony egyik rokona és a vőlegénynél is ugyanígy). Napjainkban meghívót is visz a gazda. Ízléses, szép, nyomdában készült meghívókat készítenek a fiatalok megrendelése alapján.

Az ágúto legények elmennek az erdőre, kiválasztanak négy sudár fenyőfát, és hazaviszik valamelyikhez közülük.

Az ágúto csütörtökön délután szokott sor kerülni. A koszorúslányok krepp-papírból készített rózsákkal díszítik fel a fenyőfákat. Ez alatt a legények készítenek két táblát: az egyik „ISTEN VELED” felirat áll, a másikon „ISTEN HOZOTT” felirat olvasható. A két fenyőt felrakják a szekérre az „Isten veled” feliratú táblával együtt, és a leghosszabb úton szállítják a lányos házhoz, miközben a szekéren ülő fiúk és lányok hagyományos lakodalmi dalokat énekelnek. A bejáratu kapuhoz felütik a feldíszített fenyőfákat, valamint az „ISTEN VELED” feliratú táblát. Azután a háziak vacsorával és kürtöskalaccsal, pálinkával kínálják meg a fiatalokat, majd éjfélíg mulatnak.

Péntek este a leány a barátjával, a fiú pedig barátaival ünnepli meg leányságának, illetve legénységének utolsó napját. Ez a leány-, illetve a legénybúcsúzó.

Napjainkban szombaton tartják a lakodalmakat az alábbi forgatókönyv szerint.

Szombaton délelőtt a vőlegény vendégei, élükön zenészekkel és a lakodalmas gazdával – ceremónia mesterrel – a legényes háztól jönnek a leányos házhoz, hogy kikérjék a menyasszonyt. Itt a vendégeket várják a menyasszony rokonai, s miután a lakodalmas gazda¹⁵ beköszönt, és kikérte a leányt, aki szépen elbúcsúzik szüleitől, elindul az egész lakodalmas nép a házasságkötési ceremóniára a faluházába, majd a templomba.

A templomi esküvő után az egész vendégsereg megy a vendéglőbe, ahol kezdetét veszi a multság. Napjainkban a lakodalmat a fiú és a leány vendégei egy helyen tartják, ezért sokkal kevesebb vendég van. A vendéglőben megkezdődik az „első asztal”, ami a menyasszonyi táncsal zárul.

A menyasszonyi tánc alatt a vendégek táncolnak a menyasszonnyal is és a vőlegénnyel is pénzbeli adomány fejében. Menyasszonyi tánc közben ha ellopják a vőlegényt vagy a menyasszonyt, akkor ki kell váltásák (általában aki ellopja, az szokta meghatározni, hogy kinek kell kiváltania. A kiváltók lehetnek: a bérmák vagy az ifjú pár megmaradt tagja. A menyasszonyi tánc előtt beszedik az ajándékot, és az új pár mindenkivel koccint (ezt a szokást a kontylé emlékére őriztük meg).

A „második asztal” a menyasszonyi tánc végén kezdődik.

Az ételek behozása között a vendégsereg és az ifjú pár is táncolnak. A második asztal vasárnap hajnalig tart. A vendéglőből utoljára az új pár és a szülők mennek haza.

A mai lakodalomban lényegesen kevesebb verses szöveg hangzik el, mint a régebbiben.

Manapság visszahívás nincs.

Meg szokták tartani az aranylakodalmat, rendeznek gyermeklakodalmat is.

ADATKÖZLŐINK

BOTH VILMOSNÉ	80 éves, Dánfalva	hsz.
BOÉR TIBOR	éves, Dánfalva	hsz.
SZŐCS JUDIT	42 éves, Dánfalva	hsz.

1. Csikdánfalvi lakodalmi verseket írt le Székely László csikszeredai, majd karcfalvi tanár. (Székely László é. n. [1997]. 79–89. A közölt lakodalmi versek után írta: Csikdánfalva, 1946. Kajtár Péter füzete, aki 1871-ben született; Dánfalvi lakodalmi szövegeket még helyi füzetekben találhatunk. A felcsiki lakodalmi szokást külön könyvben jelentette Balázs Lajos 1994.; A csiki lakodalmi szokásokhoz kapcsolódó versek egyik részéhez jó összehasonlító alapul szolgál Orbán Balázs 1869-ben megjelent műve. (Orbán Balázs II. 1869. 80–82.); Dincsér Oszkár: 1943. 59–62.; Duka János 1958. 49–53.; Antal Imre 1983. 141–149.
2. Az udvarlás kezdetétől figyelemmel követték a fiatalok kapcsolatát, megpróbálták a szülők, a rokonok véleményét mondani mind a leányról, mind a legényről. Külön értéknek számított, az úgynevezett „egyedül való” leány vagy legény. Lásd Még Balázs Lajos 1994. 64–65. A bővebb érdeklődésre akkor került sor, amikor szomszédos faluban élt a leány vagy legény.
3. Lásd még Ambrus-Mátyás Mária: A csikdánfalvi leányok hozománya és a hozományvitelhez kapcsolódó hiedelmek című fejezetet.
4. Különböző időszakokban változott a lakodalom időpontja: hétfő, de lehetett más nap is szombat és vasárnap kivételével.
5. A polgári házasságkötést 1894-ben törvényesítették. Ma nem kötelező, hogy a lakodalomnak szerves része legyen, akár napokkal megelőzheti az egyházi esküvőt.
6. A kontyolásról már 1829-ben hasonlót írtak: Ebédkor vitte ki a menyasszonyt a násznagyné, haját felkontyolta, majd lepedő alatt 3–4 asszonnyal cgyütt

- elrejtette, a vőlegénynek mátkája fejére kellett mutatnia. Ha nem találta el, fizetnie kellett. (Kállay Ferenc 1829. 48.); A gazdag lakodalmi költészet félnépi eredetű, szerepet kaptak benne a helyi kántorok, tanítók, de a másolók is módosítottak a szövegeken. Ortutay Gyula: Lakodalom. In: Balassa Iván–Ortutay Gyula: 1980. 580.
7. Fő célunk az, hogy bemutassuk Albert Lajos lakodalmos gazdának füzetét, amely tartalmazza a lakodalom 1925-ben leírt verseit. A lakodalmakhoz kapcsolódó versek, bizonyos részletek gyakran találhatók különböző kéziratos füzetekben, de a teljes lakodalom alkalmával mondott verseket általában a lakodalmat levezető „gazda” írta le, s ezzel megőrizte bizonyos korszak lakodalmi szokását. „Gazda” szerepére azonban egy-egy közösségben csak kevesen vállalkoztak.
 8. Albert Lajos lakodalmos könyve, eredeti kézirat.
 9. Vessd össze: Györgyi Erzsébet 1980. 391–392.
 10. A füzetben leírtak sorrendjét követtük.
 11. Lukács Károly dánfalvi Bécsben szolgáló huszár 1911-es keltezésű füzetében így írta le: „Mert gondold meg, hogy ma változik meg a sorsod jóra vagy rosszra, Holtig tartó boldog vagy holtig tartó boldogtalanságra”.
 12. 1869-ben így írták le Gyimesben: „Változik az idő, s változtat minket is, / Szerencsés napokban van szerencsétlen is, / Mindenféle állat párt választ magának, / Én is választottam s kerestem magamnak.” (Orbán Balázs II. 1869. 81. ; „Változik az idő, változtat engem is, / Szerencsés órák közt van szerencsétlen is. / Mindenféle állat párt keres magának, / Gerlicék galambot választanak maguknak, / Én is választottam, kerestem magamnak.” A szöveg alatt: Írtam csikmenasági – Kovács Albertnek [csikdánfalvi] mind jó katona barátomnak Kis Ilván 1938. október 17-én.; „Változik az idő, változtat minket is, / Szerencsés napokra jő szerencsétlen is.” (Székely László é. n. [1997]. 79. Csikdánfalva 1946.); „Mert változik az idő, változtat munköt is, / Szerencsés napokban van szerencsétlen is. / Ugye, még a madár is párt választ magának, / Én is kerestem, és választottam magamnak.” (Balázs Lajos 1994. 297–298. Csikszentdomokos. Kristály Albert 79 éves – 1972.). Csupán arra szolgál bizonyítékkul e néhány adat követése, hogy egyes motívumok időtállóak, pedig időben is eltérnek, nagy területet bejárnak. Szövegekörnyezetükben azonban már nagyobb változatok alakulnak.
 13. 1869-ben így írták le: „Másodszor fordulok az édesanyáéhoz, / Kedves magzatjának jó termő fájához, / Hogy kilenc hónapig méhében hordozta, / Tizedik hónapban e világra hozta, / Táplálván, ruháztván ötet ápolgatta.” (Orbán Balázs II. 1869. 81.); „Másodszor fordulok jó édesanyjáéhoz, / Mint palántált újság jó termőfájához, / Ki kilenc hónapig méhében hordozta, / Kilenc hónap után a világra hozta, / Hidegtől, széltől híven oltalmazta.” (Balázs Lajos 1994. 298. Csikszentdomokos. Kristály Albert 79 éves. – 1972.)
 14. Közös forrás látszik a változat kialakulásával. (Székely László é. n. [1997]. 83.) „Dicsértessék a Jézus Krisztus! Emlékezzenek rá, jó uraim, hogy ennek előtte szavainkra ígéretet tettek, hogy kegyelmek kedves hajadon leányát, nemes dánfalvi Antal Máriát a mi kedves atyánkfiaának, nemes dánfalvi Simon Istvánnak szánták házastársul, Istennek rendelése és az anyaszentegyház dicséretes szokása szerint. Közöttük a gyűrűváltás és kézfogás, a háromszori kihirdetés megtörtént, vőlegény gazduram arra kéri kegyelmeidet, hogy a fent említett első tisztességes első személyt szolgáltassák ki a Kisboldogasszony Anyánk nevére szentelt templom jobb szögére, ezekről kérjük nyoszolyoasszonyomékat, hogy a menyasszony pereferiumát a vőlegény uram házába szállítsák. Erről rövid választ kérünk kegyelmeitektől mihamarább! (Székely László é. n. [1997]. Csikdánfalva – 83. old.) 1946.
 15. A lakodalmos gazda már a XVII. században ismeretes volt a nemesek lakodalmában, Székelyföldön máig fontos szereplője a lakodalomnak. (Györgyi Erzsébet: 1990. 48.)

A CSÍKDÁNFALVI LEÁNYOK HOZOMÁNYA ÉS A HOZOMÁNYVITELHEZ KAPCSOLÓDÓ HIEDELMEK

Ósi szokás, hogy a házasulandó fiatalok megkapják szüleiktől a családi élet elkezdéséhez a létfenntartási eszközöket, amelyet aztán a lakodalmas nép ajándéka egészít ki.

A legények szüleiktől általában lakást kapnak, amit a menyasszonynak illik berendezni a hozományként kapott bútorokkal és a hozzájuk tartozó kelengyével együtt.

A házasság eredetileg a nő megvevését jelentette, ezért még ma is egy-egy székely faluban nem elveszik hanem „megveszik” a leányt, és így a férjhez adandó lányt „eladó” lánynak nevezik. Így Csíkdánfalván a házasságra érett lányt „eladó sorba került” leányként emlegetik.

Régebb valóban vásárolták a leányt, továbbá alapos alkut képezett a hozomány.¹

Továbbá: a székely törvények között 1555-ben az szerepelt, hogy „Valamely embernek fia, leánya vagyon, az örökség a fiat illeti, de úgy, hogy a fiú a leányt, kiki a maga székének törvénye szerint kiházásítsa”.²

Előfordult, hogy a kiházásítást igazságtalannak tartották, s olyankor perre került sor. Jenőfalván 1781. június 22-én azért perelt Borbély Józsefné Kálmány Anna testvéreivel, Kálmány Mihállyal és Józseffel, mert a „perafemuma” kifizetésekor szoknyát, főrevalót és csizmát nem adtak.³

A házassági alku eredménye a „parafemum-levél”, más néven perefemum-, perne- vagy inventárium-levél, mely írásos kikötéseket, megajánlásokat, záradékokat is tartalmaz, egyben felsorolja és felértékeli mindazokat az ingó és ingatlan dolgokat, amelyeket a lány férjhezmenetelekor kap. Csíkdánfalván a hozomány összeírásokat tartalmazó dokumentumot inventárium-levélnak, perefemum-levélnak, vagy egyszerűen leltárnak nevezik.

A hozomány „általában minden (ingó vagy ingatlan) vagyon ... amelyet a nő a fivéréivel vagy szüleivel való osztozkodáskor kapott, vagy maga keresett és férjének átadott”.⁴

Nálunk, Csíkdánfalván a perefemum, perne, kelengye elnevezést az összes házasságba vitt javak megnevezésére használják.

A peme elsősorban vászon neműkből állt: viselőruhák, díszpárnák, ágytartók, lepedők, abroszok, szalmazsák, kendők, törülközők, tarisznyák, zsákok, de hozzátartoztak a lakásberendezésre szolgáló ládák, bútorok, valamint állatok (szarvasmarha, sertés, juh, tyúk) és élelmiszer (szalonna, zsír), fõldek.

A csiki hagyománytisztelő, szokásokat ápoló falvakban, így Csíkdánfalván is, melyet Imreh István találóan nevez „rendtartó székely falu”-nak, a hozomány „kiállítására” évszázadok óta berögzült, valósággal intézményesített szokásokat követ.

Régebb a lány ingatlant nem kapott, később már az eljegyzéskor számba vették a lány teljes hozományát, amelyben ingatlanok is szerepeltek, ilyenkor az egyezés jeleként kezét fogták, ezt, a kézfogással való megpecsétélést, magyar szokásnak is nevezték.⁵

Csikszentdomokosról ismerünk 12 hozománylevelet 1867-től, de csupán háromban találunk ingatlannal kapcsolatos feljegyzést.(389, 390, 393. sz.)⁶

Három perefemum-levelet Csikmenaságról is leírtak a Péter Ignác három leánya: Mária, Anna és Borbála férjhezmenetelekor, 1887, 1888, 1893-ban készültet. Bár a két első levél bevezetőjében azt írták, hogy a leány „ingó és ingatlan” vagyonát írták össze, csupán az elsőben található ilyen pont: „38. egy darab széna fű hely Somospatakába”.⁷ De Háromszéken, Málnáson már a XIX. század elején, 1815 körül írt parafernum-levélben található ingatlannal kapcsolatos feljegyzés: „Egy ben valo jóság a mely vagyon a Benedek András és Szabó Dániel között lévő Joszaganak Nap nyugati, vagy is

Benedek András mellet levő fele része”. „Az Három határban Szántó földek”. A dálnoki huszár Telcki László leányának, Klárának 1835-ben készült „Parafernumá”-ban 9 bejegyzés tartalmaz földeket.⁸

Azért tartottam érdemesnek a hozományadás szokásainak a leírását, mivel több inventárium-levelet áttanulmányoztam. Tettem ezt azzal a szándékkal, hogy a családi élet legfontosabb eseményének, a házasságnak egyik jelentős mozzanatát megvizsgálhassam.

A hozományadás szokásai az utóbbi években kihálófélben vannak, egyre ritkábban találunk olyan családokat, ahol a hozomány átadása hagyományosan megy végbe.

A hozománykészítés a leány születésével és felnevelésével párhuzamosan történik. A nagyanyák, anyák szabad idejükben – főleg télen – fonták-szötték a lent, a kendert, a gyapjút. A megszótt anyagokat végekbe csavarták, és így tárolták, s csak férjhez menés előtt szabták fel, és varrták meg rendeltetésüknek megfelelően. A felcseperedő leány szintén segédkezett kelengyéjének elkészítésénél.

A leány kelengyéjét tulipános ládákban tárolták, melyet a felső vagy „tisztaszobában” tartottak. Ezek a tulipános ládák szintén a hozomány tartozékai voltak.

A tulipános ládákat szakavatott bútorfestő-asztalosoktól rendelték, melyet általában kék alapszínben készítettek, és piros tulipánnal, csavart végű rózsával, pontozott margarétával, bóbítával, zsinórral és bojtjal díszítettek, ami a felcsíki bútorfestés sajátos jegye volt. Dánfalvi érdekességnek számít, hogy a csokorminták egymást keresztezték és az, hogy számos hosszúpád középcsokra az életfára utal. Napjainkban sok ilyen hozományos láda (padláda), szék, tálas, falutéka, fellelhető – sajnos nagyon elhanyagolt állapotban – padlásokon, színekben, csűrőkben vagy erdei nyaralókban.

Az adatközlőim – id. Ambrus Árpád 82 éves nyugalmazott tanító, valamint Kajtár Gizella, 88 éves Csíkdánfalva 485 sz. alatti lakos – Bálint Péter bútorfestő asztalost említik, aki a XIX. század második felében készített számos máig is fennmaradt bútort.

Megfigyelhető, hogyan változott az emberek ízlése az utóbbi száz évben: míg a századfordulóig, sőt századunk első tíz-tizenöt évében a festett bútort volt az egyedüli kedvelt bútorfajta, majd az 1960-as évekig az erezett mintájú festett deszkabútor, azután pedig a kor divatjának megfelelően a furnéros vagy más modern, gyári bútorarabok szerepelnek a hozományban.

A leányos szülők anyagi helyzetétől függően változott a hozomány mennyisége: a szegényebbek hozományában csak egy rend konyha- és egy rend szobabútor szerepelt, a módosabbakéban két rend szobabútor.

A kelengyékhez tartoztak csergék, festékesek, gyapjú-lepedők is, melyeket híres szövőasszonyok szöttek. Csíkdánfalván ma is sok asszonymak ad kenyeret ez a mesterség. Ezelőtt a falusi asszonyok mindegyike tudott szőni, fonni, de foglalkozásszerűen egyikük sem üzte ezt a régi mesterséget,

Adatközlő, id. Ambrus Árpád nyugalmazott tanító szerint az egyik legrégebb csergeszövő-asszony az 1976-ban, 96 éves korában elhunyt Pál Antalné volt, aki maga fonta, növényi anyaggal festette, és szötte meg a gyapjút. Utolsó munkái 1975-ben kerültek ki keze alól. A menyé, az ifj. Pál Antalné még ma is sző.

A csíkszeredai „Hargita-művészete” kisipari szövetkezetei helyi rendeltségének az alapítója az 1982-ben elhunyt id. Albert Antal volt, akitől a mai szövőasszonyok tanulták mesterségüket. Ők a fent említett kisipari szövetkezetben dolgoznak, de ugyanakkor saját részükre is szőnek. Ilyenek: Búzasi Veronika, Dánfalva 311. szám alatti lakos, Csáki Amália 472. sz., Csáki Anna 468. sz., Fibula Mária, 732. sz., Szabó Emma 583. sz., Zsigmond

Borbála 439. sz., akik gyapottat szőnek, valamint Albert Irén 82. sz., Gál Margit 327. sz., Gyenge Magdolna 417. sz., Süket Irén 515. sz., Kajtár Mária 381. sz., Kajtár Vilma 581. sz., valamint akik gyapút szőnek. Dobos Erzsébet 364. sz. és Kovács Lászlóné 169. sz. alatti lakos a szövetkezeten kívül dolgoznak.⁹

Az idők folyamán csergeszövés technikája is változott, a régen kedvelt sima (ványolt) csergét az 1970-es években felváltotta a manapság is divatos bogos cserge, s ezzel találkozunk a hozományban is.

Csikban maradt fenn a XIX. század végéről ismert csikos, farkasfogas, koszorús díszítésű festékes. Ezekből a régi darabokból sajnos alig maradt fenn néhány, melyeket többnyire a templomokban őriznek. Csikdánfalván az idősebb asszonyok birtokában még elég sok virágmintás festékest találunk, melyet nálunk rakottasnak neveznek.

A régi festékesek modern változata nélkül a felcsíki leányok hozománya ma sem lenne teljes.

Az anyagi helyzettől függően a leányok a hozományban egy vagy két rend rakottast kapnak, melynek tartozékai a nagyszőnyeg, az ágytakaró, fotelterítők, futószőnyeg, asztalterítő és kisebb terítők.

Ezen kívül len-, kender-, illetve napjainkban gyapott-szőteményeket is kapott a leány: pl. asztalterítőt, szalvétákat, lepedőket, ágyneműt. Ezek száma szintén az anyagi helyzettől függött. Napjainkban ezeket a szőteményeket kiegészítik a gyári, üzletekből vásárolt, hasonló funkciót betöltő holmikkal.

Az inventárium-levelek vizsgálatokor kiderül, mit is kaptak régen és századunk közepéig a csikdánfalvi leányok hozományként.

Több XIX. század végi és XX. század eleji inventárium-level tanulmányozása alapján, melyet az asszonyok, családok ma ereklyeként őriznek, megállapítható, hogy a leányok általában azonos használati értékű tárgyakat kaptak, melyek csak a minőségük és mennyiségük tekintetében különböznek egymástól.

Az inventárium-level összeállítására nagyon komoly feladatnak számított, amelyet a tanúk aláírásukkal (régen az írástudatlanok a nevük előtt húzott keresztvonással) s ha kellett, esküjükkel is kötelesek voltak bizonyítani. „Jelen inventarium felvételt a jelen tanúk az előtt napi becsértékben lelkiismeretesen értékelve darabról-darabra felvétellett, amit bármikor hitünkkel, s életünkkel is igazoljuk”.¹⁰

A hozomány felértékelését a leány és a legény szülei, valamint rokonok és szomszédok végezték. Az értékelés közben gyakran támadtak viták, mivel a leány szülei nagyobb értéket, a legény szülei pedig kisebb értéket tulajdonítottak az illető tárgyaknak, mint amennyit az a valóságban ért. A leány szülei ezt azért tették, hogy a hozomány összértéke minél több legyen.

Az inventárium-levelek fontosságát még azzal is hangsúlyozták, hogy megírásával tekintélyes személyt bíztak meg. A múlt században keltezett levelek között gyakran találkozzunk olyanokkal, amelyeket a falu jegyzője írt meg. Napjainkban a család vagy a szomszédosság legtekintélyesebb személyére hárul ez a feladat.

„A hozomány összeírása a lakodalom előtt, egy szombat este történik”.¹¹

„A pernét azért szokták összeírni, hogy tudják azt, hogy körülbelül mennyi a leány hozománya”.¹²

A leltár általában a bútorok felsorolásával kezdődik, ezt követik a szőttesek, vászonnemük, ágynemük, ruhák, asztalnemük, lábbelik, edények, állatok, majd ingatlanok, melyek általában szántó és kaszáló területeket jelentettek.

A leltárban a következő tárgyak szerepelnek;

- bútorok: festett láda, kaszten láda, pohárszék, asztal, karosszék, edénytartó, éjjeli szekrény, mosóasztal, függönyráma, ágy, napjainkban szoba és konyhabútor
- szöttek: ágytakarók, csergék és festékesek
- ágynemű: párna és paplanhuzat, lepedők (gyapjú és vászon), derékalj, abroszok, törülközők
- ruhaneműk: szöttek vizitek (női blúz), rokolya (szoknya), gyoicsing, rékli, posztó kurti (kiskabát), nagykendő, bunda
- lábbelik: csizma (új és fejtelt), félcipő
- edények: fatányér, fakanál, tekenyő (teknő), rézmozsár, káposztasarvaló, káposztáskád, pálinkáshordó, laskasírtó (nyújtó), sótartó, tányérok, csészek, lábasok
- evőeszközök: kanál, kés, villa
- különfélék: tükör, lámpa, szentkép, gyertyatartó, „gúnyatakarító nagykefe”, tarisznyák, zsákok, tele gabonával vagy pityókával
- állatok: tehén, tinó, juh, bárány, sertés, malac, tyúkok
- ingatlan: föld, mely lehetett szántó vagy kaszáló.

A neki járó földrészt a fiatalasszony általában tavasszal, szántáskor vette birtokba. Az inventárium levélben mindig feltüntették a dülő nevét, ahol a földrész megtalálható volt, nagyságát és szomszédait. Pl.: „Kóka dülőben az Agyaghegyen vékás szántó”, „kaszáló Sár dülőben, Lukács József szomszédságában”, vagy „Középrész dülőben 3 vékás szántó Zsók Mátyás szomszédságában” – olvasható egy 1910-es és 1934-es Csíkdánfalván keletkezett perefernum-levélben.¹³

Arra is van példa, hogy a lány szülei fenntartották a föld feletti haszonélvezeti jogukat, s csak haláluk után lehetett a leány a föld teljes jogú birtokosa. Idézek egy 1898-ban írt perefernum-levél záradékából: „Ezen írt birtokokat most leányomnak, Julisnak szabad használatba átengedem, hogy részibe számítódek, s holtam után pedig, ami illeti része szerint megkapja, abból is, ami fekvő birtokon léssen, amibe beleegyeztem alulírt tanúk előtt, s amit nevem írásával megerősíték”.

Az inventárium-levelekből az is kitűnik, hogy 1962, a kollektivizálás után, a csíkdánfalvi leányok hozományában nem szerepel a föld mint a hozomány tárgya.

A továbbiakban idézünk néhány érdekes és figyelemreméltó megjegyzést adatközlőinktől.

„A perné általában a lakodalom utáni héten, kedden, vagy csütörtökön viszik”.¹⁴

Az utóbbi években már Felcsíkon is az irogatás napján elviszik a pernefernumot.¹⁵

Más helyen a lakodalmat megelőző napokban vagy közvetlen előtte viszik a leány hozományát, a perné.¹⁶

A „perné” a bérmaszülők, közeli rokonok és szomszédok, általában nők, a férfiak mint fogatosok viszik. (Szabó Ilona)

Ilyenkor összegyűlnek, megkérdezik, adnak-e valamit? A kérdésre nem felelnek semmit.

Eközben megérkeznek a szekerek, a lovak már fel vannak bokrétázva. „A lovakra a bokrétát a fiú bérmakeresztanyja készíti, és mielőtt – egy másik adatközlőm szerint: elindulnának a pernéért, azt a lovakra tűzik. (Both Vilmosné)

„A lovakra a bokrétát a fiatalok (koszorús leányok) szokták tenni azért, hogy minél díszesebb legyen a menet”. (Kajtár Gizella)

Ezután megkezdődik a perne kiadása. A hozományt a lakodalmas gazda a következő szavakkal kérte ki:¹⁷

„Jó emlékezetben lehetnek uraim kegyelmeitek,
 hogy az elmúlt bizonyos napokban a mű kedves atyánk fia
 megtalálta vala a kegyelmeitek becsületben lévő kedves attyuk fiát,
 akit házasságra magának eljegyzett vala, kik közt kézfogás, gyűrűváltás, háromszori
 hirdetés és ami ide illő ceremóniák végbemenete,
 és mincképpen az Anyaszentegyháznak dicséretes szép szokása szerint
 a szent házasságra illő képei előkészítették,
 a penitencia-tartás és az oltári szentség által éltek,
 erős hitek letétele után egymáshoz felszenteltettek,
 és elválhatatlanul egybeköttettek,
 az okáért kegyelmeitek azon megnevezett
 becsületes személyt kezükön ne tartsák,
 hanem ötet minden perfernalis javaival szolgáltatassák nyuszulyó
 asszonyunk kezébe, hogy ökegyelme is szállítsa völegény uram szállására,
 kik közt a házasság szentsége megerősítették,
 és az Isten Ökegyelmét vég nélkül dicsértessék, szívemből kívánom”.

A leánynak ha sok hozománya volt, akkor két vagy három szekérre rakták.

„Először az ágyat /ágyakat teszik fel, amelyekre 2-2 szalmazsákot és derékaljat tesznek.
 Arra felrakják a csipkés lepedőket (ahány van, általában 12 lepedőt kaptak). Az ágyterít-
 őket (rakottas, bogos) falvédővel. Az ágyterítőkre rakták a nagy és kispárnát, amelyek-
 re ráhúzták a huzatot.” (Both Vilmosné)

„Az ágyat a szekér elejére szokták tenni, rá rakottast vagy más terítőt, alája a lepedőket.
 A párnákat a rakottásra teszik, keresztbe, úgy, hogy ha a párna széle csipkés, akkor az
 út felé legyen.”(Kajtár Gizella)

„Az első szekérre teszik az ágyneműt, azon megy a bérmaszülő egy tyúkkal.”(Szabó Ilona)

„...először felteszik az ágyat, bele a deszkákat, rá szalmazsákot, derékaljat, a derékalj-
 ra 3-4 csipkés alsólepedőt (amennyi van) rá az ágyterítőt, aztán a csergét, paplant, plé-
 dket és végül a párnákat.” (Blága Márta)

„A szekér végében a szekrényeket és melléjük a székeket, asztalokat teszik a szekérhez
 erősítve.”(Kajtár Gizella)

„Az ágy után rakták a ruhaszekrényt. Akinek több bútora volt, annak két vagy több
 szekéren vitték a pernét. Az első szekérre az ágy elé rakták a karos padot, amelyen ül a
 fogatos és a bérmakeresztanya, kezében egy tyúkkal. (Both Vilmosné)

A tyúkok lábának összekötözését többféleképpen magyarázzák adatközlőim: „Azért
 visznek szalaggal összekötött tyúkokat, hogy annyi gyerek legyen a családban, ahány
 tojást tavasszal kikölt a tyúk.” (Blága Márta); „A tyúkoknak a lábát összekötözik, hogy
 ne repüljön el, mert az szerencsétlenséget, halált jelent”(Szabó Ilona); „A tyúkot a
 szalagnál fogva lógatják le a szekérről.”(Kajtár Gizella)

A hiedelem szerint nem szabad feltenni a szekérre üres vázát, edényeket. „Az edényeket, üres
 vázákat nem rakják fel a szekérre, mert ha eltörik, szerencsétlenséget, halált jelent”. (Blága
 Márta); „A tükröt azért nem teszik fel a szekérre, mert azt tartják, ha véletlenül eltörik,
 valamilyen szerencsétlenség, (halál) történik”. (Kajtár Gizella); A szentképet minden alka-
 lommal az ölükből viszik. Ez általában az utolsó vacsorát, a szent családot vagy Jézus
 képét ábrázolja. „A szentképet azért viszi a fiatal pár, mert azt tartják, hogy akkor boldog
 házasságuk lesz.” (Both Gizella) „A szentképet a fiatalok szokták vinni, annak jeléül, hogy
 majd a Jóisten megsegíti őket.”(Blága Márta)

Miközben a pernés szekér halad, a pernevivők kiabálnak, hogy az utcán mindenki vegye őket észre, és csodálják meg a hozományt. „Kiabálnak, hogy gyűljenek ki a népek az útra, és lássák, mennyi sok perefernuma van a lánynak. A nézőket pálinkával és kürtöskaláccsal kínálják.”(Both Vilmosné)

Ilyenkor tréfás verseket mondanak:

„Álljanak meg a hídon,
Pisiljen a menyasszony!”

„Ezt az Isten nekünk adta,
Ott az anyja hadd sirassa!”

„Minden asszony jöjjön ki,
Lásson csudát ide ki!”

„Ez a leány igen jó,
Csak a legény legyen jó!”

A humoros versekhez tréfás ötletek is társulnak: ilyenkor elkötik az utat, hogy az így kikényszerített megállónál kínálkodhassanak.

Útban a legényes ház felé bajok is érhetik a szekeret és annak rakományát. A néphagyomány ezeknek a bajoknak igen nagy jelentőséget tulajdonít, mert azt tartják, hogy ezek szerencsétlenséget hoznak az új párra.

„...a nem szakszerűen rakott bútor leesik; a haragos titokban elemeli a kerékszeget, ezért a szekér felborul, s tönkremegy minden.” (Blága Márta)

„Útközben eltörhet a szekér rúdja, vagy egyéb törik le a szekerről, vagy valami elromlik, esetleg megakad a szekér. Ilyenkor azt tartják, hogy szerencsétlenség éri az ifjú párt, elválnak, meghal az egyikük, vagy más szerencsétlenségek”. (Kajtár Gizella)

A fiatal férj házához érkező szekeret várják az ottani szomszédok, szülők, rokonok. „Először a bútort rakják be a szobákba, majd az ágyneműt és az apróságokat”. (Szabó Ilona); „Először az ágyat veszik le, aztán a bútort, s egyúttal be is rendezik a házat.” (Both Vilmosné); „A perne leszedését hátulról kezdik, ami felül van, azt rakják le előre.” (Kajtár Gizella)

Mint ahogy az egész pernevivés ceremóniáját végigkíséri a tréfa, a legényes házhoz érve is találkozunk vele. „A pernevivők vetik meg a fiataloknak az ágyat, megviccelik őket, úgy teszik az ágydeszkat, hogy essenek le róla, csengőt, vagy cserépdarabokat tesznek az ágy lába alá”. (Szabó Ilona); „Régi szokás, hogy amikor még nem kanapét, hanem úgynevezett kettős ágyat adtak hozományba, tréfából a szalmazsák alá nem rakták be a deszkákat”. (Blága Márta)

Ilyenkor a hozomány átvételekor szokott kiderülni, hogy az elköszönő legények nem loptak-e el valamit. Az új ház berendezése után a pernevivőket mindig megvendégelik tölteletes káposztával, paprikással, kürtös kaláccsal és pálinkával.

Miután lerakták a szekerről a pernét, és az új házat berendezték, a háziak elvárják, hogy a szomszédok és a legény rokonai megcsodálják a hozományt. A szekrényeket, amibe az ágyneműk, abroszok, szalvéták és törülközők vannak, nyitva hagyják, sok esetben ezeket az asztalra rakják, hogy a jelenlevő szomszédok láthassák. A jelenlevőknek illik megnézni és megdicsérni a holmikat.

A fentebb említett, az ágygal kapcsolatos tréfákat azért teszik, hogy ezáltal válják emlékezetessé az új párnak az új házban eltöltött első éjszaka. Ehhez a szokáshoz a nép semmiféle hiedelmet nem fűz.

Ha a férjhez adott leány, vagy a férj meghal akkor a hozomány, illetve a házastárs sorsa a következőképpen alakul. „Halál esetén, ha gyermekek voltak, akkor ők örököltek, s csak egy rend ágynemű maradt a férjnek. Ha nem volt gyermek, akkor elárverezték, és a pénzt az árváknak adták” (Szabó Ilona); „Ha a férj hal meg, akkor az asszony hazaköltözhet a szüleihez, de ha ott marad, akkor ő öröklí a lakást” (Blága Márta); „Válás esetén a nő a pemét elviheti”. (Blága Márta)

A hozományadás nagy anyagi terhet jelent a szülőknek. Ezért is maradt fenn az a közmondás, hogy: „ahány lánya volt, annyiszor égett le a háza”.

Napjainkban, sajnos egyre ritkábban látunk szekereken „csujjogtatva” szállított hozományt. Ez a régi szokás kihalófélben van. Ezzel magyarázható, hogy az utóbbi öt esztendőben egyetlen pernevívő szekeret sem sikerült lencsevégre kapnoim.

ADATKÖZLŐK

Szabó Ilona 77 éves	–	Dánfalva	522. sz
Blága Márta 81 éves	–	”	638. sz.
Kajtár Gizella 88 éves	–	”	585. sz.
Both Vilmosné 80 éves	–	”	217. sz .
Ambrus Árpád 82 éves	–	”	704. sz.

A felsorolt személyeket nem véletlenszerűen kerestem fel, hanem előbb id. Ambrus Árpád nyugalmazott tanítótól megtudakoltam, hogy kik azok a személyek, akik véleménye szerint legjobban ismerik a régi hagyományokat.

FÜGGELÉK

A csíkdánfalvi Both Gergely hajadon leányának, Marcellának minden magával férjhez viendő „perefenális javairól”.

<i>Szám.</i>	<i>A javak megnevezése</i>	<i>becs. érték</i>	
		<i>fo.</i>	<i>kra.</i>
1.	Vagyon két festett láda zároson		
2.	egy karos festett pad és egy festett ágy	4	-
3.	két festett karos szék, egy fogas, egy nagy kád	5	-
4.	egy hosszú bunda	4,70	-
5.	két flaner szoknya és 8 vanrokoják előkötözőkkel	20	-
6.	két flaner, egy posztó kurti és egy bőrbunda	40	-
7.	nyolc vizitkák és kézbeli ruhák	12,50	-
8.	tizenegy bolti, egy selyem elől főre való ruhák	9	-
9.	két maga szötte főre való ruhák és két fejére valók	12,50	-
10.	14 ing ajastól, három gyoics belölük	8	-
11.	három cseregék és három gyapjú lepedők	10	-
12.	négy ágytakarók, ebből egy bolti, három magaszötte	26	-
13.	öt abroszok, ebből egy bolti, egy magaszötte	9	-
		9.50	-

14. nyolc törölköző és nyolc takargató	3,60 -
15. vagyon hat zsák köblös – egy, vékás – egy	3,20 -
16. három búza és zabok, és 8 régi véka zab	7 -
17. két pár csizmák	7 -
18. egy léhel, egy pár gereben	1 -
19. egy tormareszelő, egy tölcsér, egy kanna	- -
20. két dar. 5 és 3 éves tehének	110 -
21. egy anyajuh, egy kosbárány	9 -
22. egy dar. gője sertés	5 -
23. Gyertyános sarkán 14 vékás zabnak	30 -
24. egy szekér szénáttermő kaszáló a gyergyai útnál	20 -
25. Gyertyánban a Mihályén 8 vékás zab	24 -

Hogy az túl és fennirt perefermális javakat tisztán felvettük és megbecsültük és alulírottak.
Csikdánfalván, 1892 Február 12

Márton Gergely
+Gál Tamás.

INVENTÁRIOM

a Csík Dánfalvi Márton Mihály és Both Ágnes hajadon Leánynak, Rózálinak minden magával férhez vivő ingó- és ingatlan vagyonairól, a melyeket magával férhez vit Blága Károlyhoz.

Sor szám	Becs ár és a Tárgyak megnevezése	Becs ár	
		lej	bán
1. vagyon	1. dr. kaszten.		
2. "	1. dr. üveges.	1 200	
3. "	1. dr. kihúzó asztal.	1 500	
4. "	2. dr. kanapéos pad.	500	
5. "	1. dr. háló ágy	1 000	
6. "	2. dr. karos szék. 2 d. ülőszék és egy küseb karos szék	500	
7. "	1. dr. edén tartó	400	
8. "	3. dr. Cserge	200	
9. "	1. dr. ványolt lepedő és 3. dr. ványolatlan gyapjú lepedő	3 600	
10. "	2. dr. derekaj héjastól	2 400	
11. "	2. dr. Szinrejáró lepedő, 1. d. takács, 1. dr. gyócs lepedő	3 000	
12. "	5. dr. alsó fehér lepedő	2 200	
13. "	1. dr. Szalma zsák	800	
14. "	15. dr. páma. 2-2. Héjal	150	
15. "	2. dr. búza szárasztó	7 500	
16. "	1. dr. Fal védő	200	
17. "	6. dr. Asztal terítő	250	
18. "	10. dr. törölköző kendő. 10. dr. takargató szervét	1 400	
19. "	1. dr. Kasra való. 3. dr. szotyorra való	1 500,	
		500	

20. "	15. dr. ing. 10. dr. Ingaj	2 750
21. "	1. dr. vég házföd rongy	200
	átvitel	31 750
	vagyis áthozat	31 750
22. "	6. dr. rokoja	4 220
23. "	5. dr. vet rokoja Boti	3 000
24. "	4. dr. alsó rokoja	1 500
25. "	4. dr. surcz. 9. dr. vizitka és egy flóner ?	3 700
26. "	8.dr. fej kendő. 2. dr szőtes ruha.	2 780
27. "	1. dr. nagy kendő. Egy d. hárász kendő egy dr. kötöt gyapjú ruha	2 000
28. "	4. dr. kicsilepedő 1. ványolt. 1. ványolatlan, és két darab szőtes lepedő	8 500
29. "	1. pár csizma. 1 pár boksz czipő. 1. pár fél czipő	1 300
30. "	6. dr. zsák. Egy dr. tarisnya	1 000
31. "	1. dr. tehén bojústól és egy dr. 3. diszke tehén	7 000
32. "	2. dr. tejes jú	1 000
33.	Vagyon ezen ingó vagyonokon kívül a Keleti fordulóban	
34.	a keresztút tetőn 2. és fél vékás szántó ősznek	
35.	a Kajtár Antal szomszédságában	5 000
36.	csakugyan a keleti fordulóban a csrefánál1/ és fél vékás	
37.	szántó ősznek az Antal Gergely szomszédságában	300
38.	Szintén a keleti fordulóban, Ködben 8 véka fereje szántó zabnak	3 000
39.	vagyon a nyugoti határon	
40.	gyergy[ó] útyán 2. és fél vékás szántó ősznek	
41.	a Lukács öröző szomszédságában	5 000
42.	Szintén a nyugoti határban	
43.	a sere dülőben egy 2. vékás szántó ősznek	5 000
44.	vagyon a madicsába egy 6. vékás szántó zabnak	2 000
45.	Szintén a nyugoti határban vagyon бүк sorkán az erdőrészen	
46.	kívül lévő kaszáló két szkekér szénát termő kaszáló	10 000
47.	Szintén a nyugoti határban бүк alatt	
48.	a Both István szomszédságában egy rend szénát termő kaszáló	2 000
	vagyon még 4 hold jog	2 000
	vagyon még 4 véka rozsot	600
	összesen	102 65

hogy a túloldalon felsorolt ingó és ingatlan vagyonokat

értékek szerint fel vetük, és értékében megbecsültük igazoljuk

Előttünk tanú Igazoljuk Márton István Blága József

Kelt Csík Dánfalván 1925 Június hó 10 én

Ezen ingatlan vagyonokat kapta és magával vite osztály részéből
adó Márton Mihály és Both Ágnes

INVENTÁRIUM

Mely felvétett Csíkdánfalván Süket János és neje Süket Teréz szülők a hajadon leányok, Margitnak a férhez menése alkalmával az apai és anyai vagyonok ingó és ingatlanok felvé-
tettek és a mai napon le értékeltettek.

Folyó- Szám	Darab	Tárgyak megnevezései.	Pengőben Pengő
1	1	Kihuzos asztal	600
2	1	Úveges	2 000
3	2	Ágy	1 200
4	1	Ruha szekrény	800
5	4	Karos szék 2 drb kisebb	560
6	2	Derekaj 1 drb gyolcs 1 drb házi	1 200
7	2	Szalmazsák	400
8	1	Cserge	1 000
9	1	Gyapjú ványoltas lepedő	600
10	3	1 drb fehér gyolcs 1 drb takács 1 drb színére járos lepedők	2 000
11	2	gyapju ág terítők 2. falvédő	2 000
12	4	házi szöttes ág alsó lepedők	1 200
13	6	Párnák, 2 huzattal 1 pár gyolcs	3 000
14	6	Ing házi szöttes nyak	1 000
15	3	Kicsi lepedők gyapju 1 drb színére járó	350
16	6	gyapottasok 2 drb fejeřitett	2 400
17	10	Törülközők gyapottasok	1 000
18	6	Takargató 2 drb falvédők 4 drb tálos csík	700
19	7	Szoknya és bluzzal 5 drb kötényel	10 000
20	2	Alsó szoknyák	200
21	1	Téli kabát 1 drb bunda 2 drb hárász kendők	2 000
22	2	Szvetter 1 drb fehér 1 drb festett	300
23	4	Mellények	200
24	8	Fejkendők	1 600
25	12	Nagy zsákok	1 200
26	1	Búza aszaló	100
27	1	Vég ház föld szőnyeg 11. m.	300
28	1	pár Csizma viseltes	600
29	1	pár Fél cipő	400
30	1	pár Egész cipő	400
31	1	Garnitur evő eszközök	250
32	1	Kompos készlet	150
33	1	Diszxnó levágva	1 500
34	1	Gyapju tarisznya	100
35	1	Zsák kukoricza	160
36	1	Fejős juh	600
37	1	Tehén fejős	7 000
38	1	Kaszálló sár düllőben 1 szekér szénát Lukács József szomszédsága	7 000

39	1	Négyvékás szántó nyártőke düllőben János Péter szomszédságában 4 vékás	4 000
40	1	Nyugati fordulóban Remete homlok düllőben 2 vékás szántó Lukács Péter szomszédságában	3 000
41	1	Középrez düllőben 2 vékás szántó Zsok Mátyás szomszédságában	3 000
		Összesen	56 970

[a valóságban 66 070]

Jelen inventárium felvétetet a jelen tanuk előtt napi becsértékben lelkiismeretesen értékelve darabról darabra felvétetett a mit bármikor hitünkkel is igazolunk.

Kelt Csíkdánfalván 1945. Április 12 én

Előttünk tanúk Kajtár Pál, János István, Dombi Áron, Süket Margit

LELTÁR

Készült 1988.VI. 28-án a Bőjte Ilona hozományának felleltározása alkalmával. Jelen vannak: Szöcs Zoltán és Bőjte Ilona, Benes Zoltán és Kopasz Emma keresztszülők, Antal Mária, Antal Jenő bérmaszülők, Bőjte László, Antal Magdolna tanúk.

Az alant felsorolt tárgyak átadandók az új párnak:

Sorsz.	Tárgy megnevezése	drb	érték	megjegyzés
1.	szobabútor	1 rend	24 000	világos
2.	szobabútor	1 gar.	16 000	barna
3.	konyhabútor	1 gar.	4 000	–
4.	szalmazsák	1	100	–
5.	derekalj	1	400	–
6.	cserge	2	2 000	fehér, rakottas
7.	paplan	5	4 000	–
8.	páma –	nagy és kicsi+6	1 800	ebből 4 ízes
9.	gynemű	10 rend	7 000	tarkott
10.	rakottas	4 rend	15 000	szürke, drapp, piros
11.	abrosz	13 drb	2 800	–
12.	törülközők	40	1 000	–
13.	csihányzsák	16	1 300	–
14.	nagyszőnyeg	1	813	–
15.	futószőnyeg	90 m	4 000	–
16.	bunda	1	5 000	–
17.	téli kabát	1	1 400	–
18.	kosztüm	4	3 000	–
19.	ruha	20	10 000	–
20.	blúz	15	3 000	hosszú szárú
21.	csizma – bőr	2 pár	2 400	–
22.	cipő	8 pár	2 500	–
23.	eszcájj	4 szett	1 500	–
24.	12 személyes ebádló készlet	1	2 000	–
25.	tányérszéklet	1	350	–
26.	kukta és fazakak	3	800	–

27.	apróságok (italos készletek, tálcák, vázák)	2 000	–
28.	mosógép	1 800	–
29.	csillár	1 200	–
30.	szentkép	1 000	–
31.	növendék, 2 éves	3 500	–
32.	juh	2 880	–

Aláírás: a leltár elején felsorolt tanúk aláírásai

1. Szendrey Zsigmond és Szendrey Ákos 1943. 162.
2. Idézi Imreh István 1973. 224–225.
3. Imreh István 1973. 230.
4. Bónis György 1979. 590.
5. Szendrey Zsigmond és Szendrei Ákos 1943. 162.
6. Balázs Lajos 1994. 383–396. Csikszentdomokosról 12 hozománylevelet közölt. Az első keltezése 1867. szeptember 13. az utolsó 1960. február 27.
7. Nagy Benedek 1983. 152–155.
8. Szöcsné Gazda Enikő 2009. 633–642.
9. Adatközlő Kristóf Ilona.
10. Inventárium-levél 1906 ápr. 12-én.
11. Adatközlő: Blága Márta.
12. Adatközlő: Kajtár Gizella.
13. Inventárium-levél 1910, 1936
14. Adatközlő Szabó Ilona.
15. Balázs Lajos 1994. 75–77.
16. Szendrey Zsigmond és Szendrey Ákos 1943. 166.
17. Albert Lajos dánfalvi lakodalmas gazda lakodalmi rendtartásokat tartalmazó, 1925-ben keltezett könyvecskéjéből (lásd A csikdánfalvi lakodalmas szokások fejezetben.)

JELES NAPOK CSÍKDÁNFALVÁN

Csíkdánfalva lakóinak száma megközelítően 2500 fő, amelyből a felmérések szerint 9 fő református, 2 fő unitárius, a többi pedig római katolikus vallású.

Mivel a lakosság túlnyomó többsége római katolikus, így a katolikus ünnepek és a hozzá fűződő hagyományok alakították a település szokásait és életmódját.

A szokásokhoz, alkalmakhoz fűződő események a jeles napokban konkretizálódnak, amelyek lehetnek ünnepnapok vagy időjósító napok. Ezekhez a napokhoz fűződő szokásoknak és szabályoknak meghatározó szerepük van a falusi társadalom életében, amelyeket a közösség minden tagja kötelezőnek érez a saját maga és a családja számára. A jeles napokat főleg az idősebb nemzedék tartja számon, de tőlük átveszik a fiatalok, és újabb elemekkel bővítik, gazdagítják.

A jeles napok időponthoz kötésében döntő szerepe van a mai használatú Gergely-féle naptárnak, amely a magyarság körében 1587-től vált közhasználatúvá.

Azt is hozzá kell fűznünk, hogy a jeles napok hagyományaiban elődeink megőrizték a kereszténység felvétele előtti szokások egyikét-másikat, amikor bizonyára a holdhó-napokban mérték az időt, de a későbbiekben alkalmazkodtak a keresztény naptári szokásokhoz. Maguk a jeles napok kialakult szokásai is az idők folyamán bővültek, vagy szűkültek, változtak a megünneplési módok is.¹

Az ünnepnapok egyben a pihenés és erőgyűjtés napjai is, amelyet a közösség előítélete véd. Az egyházi ünnepeken elmaradhatatlan a templomlátogatás, a székelyruha viselete, az alkalomhoz illő eledel fogyasztása. Ülő ünnepeken nem szabad dolgozni a mezőn és az erdőn, de az állatgondozással és a háztartással kapcsolatos munkák megengedettek. Ilyenkor inkább a szomszédolás és a kapu előtti kispadon való üldögélés és beszélgetés, a terefere a szokás.

A közösség minden tagja törekszik, vagy néha verseng, hogy minél tökéletesebben megélje, betartsa az ilyen napokhoz fűződő hagyományt, még akkor is, ha már napjainkig elkopott vagy esetleg feledésbe merült a be nem tartáshoz fűződő esetleges büntetés vagy valamilyen babona.

Megfigyeltük, hogy 1990 után sok olyan hagyományt kezdtek feleleveníteni, ami 1945–1990-es időszakban elhanyagolódott. Például a húsvéti reggelit szenteltetni az 1950–1990-es időszakban műanyag szatyrokban vitték a templomba, míg az utóbbi évtizedben visszatértek a fonott kosarak használatához, amelyet szöttes vagy hímzett terítővel terítenek le, nem ritka manapság a fedeles kosarak használata sem. Még a fiatalok is szívesen viselik hagyományos ünnepeinken a székelyruhát, annak ellenére, hogy ennek viselete sokkal kényelmetlenebb mint a modern öltözéké. Vannak alkalmak, amelyeken a székelyruha viselete szinte kötelező, pl. a 40, 50, 60 éves kortárstalálkozók.

A magángazdálkodás újraelődésével párhuzamosan az időjósító napokhoz fűződő hagyományok is előtérbe kerültek. Ezeket a gazdák naptárként használják és alkalmazkodnak az előrejelzéseikhez. Pl. Margitkor vagy Ilyéskor nem kaszálnak, nem szárítanak szénát, mert elveri az eső. A réteken csak Szent Péter napja után illik kaszálni, mert akkorra érik meg a fű, Szent Györgykor összegyűjtik a nyájat, mert a határban van már eleség, Szent Mihálykor elhánnyják, mert nincsen már, amit legeljenek. A felsíki mezőgazdasági munkarendről részletesen tájékoztatott Vámszer Géza összefoglaló tanulmányában.²

A jeles napokhoz való alkalmazkodás a közösségi tevékenység összehangolója, a közösséget összekovácsoló megtartó erőként is felfogható, mert ez működteti a közös tevékenységeket. Ezeknek a napoknak a közösségek működését szabályozó ereje van.³

Azt is hozzá kell fűznünk, hogy a jeles napok hagyományaiban elődeink megőrizték a kereszténység felvétele előtti szokások egyikét-másikat, amikor bizonyára a holdhónapokban mérték az időt, de a későbbiekben alkalmazkodtak a keresztény naptári szokásokhoz. Maguk a jeles napok kialakult szokásai is az idők folyamán bővültek, vagy szűkültek, változtak a megünneplési módok is.⁴

Hagyományaink és szokásaink egy része abban a régmúltban gyökerezik, ahol az egyházi liturgia és a pogány ünneplő szokások szerves egységet alkotnak. Minden primitív közösségben a vallásnak az élet rendezésében komoly szerepe van. Az ünnepekhez kötődő szabályok betartása nem csupán ünneplést, a szürke hétköznapokból való kilépést jelentett, hanem komoly életszabályozó rendszert, s gyakran az égiekkel való kommunikálás egy formáját. Mint majd látjuk, ezeken a napokon sok metafizikus elemen próbáltak úrrá lenni jóslás, mágikus varázslás útján, amelyet olyan szigorú formalitás jellemezett, hogy annak elvétele boldogtalanságot, szerencsétlenséget stb. hozhatott a házra. Az egyház a már említett erős befolyása miatt az ünnepek fölött is „uralkodni akart”, így bizonyos szokásokat megszentelt, vagyis egyházi ünneppé emelt, – hogy ezzel is magához édesgesse a híveket –, másokat pedig eltűrt; a folyamat azonban fordítva is működött: bizonyos egyházi szokásokat idővel az egyház kivetett, de megmaradt a nép hagyományában.⁵

Diákjaim segítségével igyekeztem összegyűjteni, azokat a jeles napokkal kapcsolatos adatokat, amelyeket napjainkban is számon tartanak Csíkdánfalván, s ezzel párhuzamosan rögzítettük a hozzájuk fűződő szokásokat, szólásmondásokat, úgy, ahogy azt falustársainktól hallottuk, főleg asszonyoktól, mert ők ezeknek a hagyományoknak a számon tartói.

JANUÁR 1. – ÚJÉV NAPJA

A Juliánus-féle naptár óta az év kezdőnapja, majd 1582-től vált általánossá.

Az Istenszülő Szűz Mária napja – főünnep. E naphoz sajátos évkezdő hiedelmek fűződnek. Ami az év első napján történik az a hagyomány szerint végig kísér egész évben. Legjobb ezen a napom mulatni, kölcsönösen jókat kívánni egymásnak. Úgy szokás, hogy a férfiak köszöntik a szomszédokat, mert ha nő lép először a házba, akkor ez szerencsétlenséget hoz a ház lakóira. Nem illik üres kézzel menni Újév napján más házához, legrosszabb esetben egy tűzbeli fát kell vinni magunkkal. Pénzt sem ajánlatos ezen a napon kiadni a háztól, hogy egész évben ne legyen kiadásunk. Ez a nap a pihenés, a nyugalom napja.

Az újesztendei jósló, varázsló eljárásoknak igen fontos része volt a táplálkozás, megszabott ételek fogyasztása, illetve bizonyos ételek szigorú tiltása. Jól ismert a baromfihús evésének tilalma e napon, mert úgy tartják, a baromfi elkapamá, kikapamá a szerencsét, vagy kirepülne a szerencse. Disznóhúst kell enni, mert a disznó előretúrja a szerencsét. Az utóbbi időben előnyben részesítik ilyenkor a szemes terményeket (lencse, rizs, köles), abban a hitben, hogy a sok apró mag pénzbőséget jelent a következő esztendőben..

JANUÁR 6. – VÍZKERESZT NAPJA

Január másodikától kezdődően a pap minden házba elmegy ház szentelni a Szent keresztel, megszenteli a házat, áldást ad a ház lakóinak. Szilveszter estéjén a plébános a templomban kihirdeti a házszentelés sorrendjét. Szokás szerint a papváraskor a családtagok otthon tartózkodnak áldásra várva, még a munkahelyről is elkérezkednek e fontos alkalomra. A csengettyűs kisdiákok verssel köszöntenek be, amiért pénzt kapnak a háziaktól. A pap, a kántor, a harangozó és a vidimusok énekelve jönnek be a házba, ahol az asztalon égő gyertya és

pénzadomány várja. Miközben a plébános imádkozik, és a háziak megcsókolják letérdelve a feszületet, a kántor felírja a ház bejárati ajtajára a háromkirályok nevének a kezdőbetűit és az évszámot – G.M.B.2008. A házszentelés Vízkeresztig tart.

„Vízkereszt vagy háromkirályok napja a karácsonyi ünnepkör zárónapja és a farsang kezdőnapja. A keleti egyház ezen a napon ünnepli Jézus születését. A Gáspár, Menyhért, Boldizsár néven emlegetett napkeleti királyok az utasok, útonjárók, vendégfogadósok védőszentjei voltak.”⁶

Vízkeresztkor ér véget a karácsonyi ünnepkör, befejeződik a házszentelés, kezdetét veszi a farsang, amelyik a nagyböjtig tart.

A Vízkereszt napi szentmisén a pap megszórja a híveket szentelt vízzel.

Vízkereszt időjóslo nap is, azt mondják:

HA VÍZKERESZTKOR MEGCSORDUL AZ ESZTERHÉJA, AZ ÍZIKET
RAKJÁTOK EL, MERT HOSSZÚ TÉL LESZ

JANUÁR 18. – PIROSKA NAPJA

Időjóslo nap, amelyhez a következő jóslás kötődik:

„HA PIROSKA KOPOG, DOROTTYA LOCSOG;
HA PIROSKA NAPJÁN FAGY, NEGYVEN NAPIG EL NEM HAGY!”

JANUÁR 21. – ÁGNES NAPJA

Ágnes napjához időjárás hiedelem kapcsolódik:

„HA ÁGNES HIDEG, ENGESZTEL VINCE, HOGY TELJÉK A PINCE”

JANUÁR 22. – VINCE NAPJA

Időjóslo nap.

„FÉNYES VINCE, TELE PINCE.
KÖDÖS VINCE, ÜRES PINCE.”

JANUÁR 25. – PÁL FORDULÁSA

Azt tartják, hogy ezzel eltelt a tél fele. Ekkorra az állatok a takarmányozásukra szánt széna felét megeszik. A gazda megnézi a csürben, hogy megvan-e még a széna fele, s ebből tudja, hogy elég lesz-e a takarmány az állatoknak. Ezen a napon nem szerencsés befogni az igásállatokat.

Azt tartják, hogy ezen a napon fordulnak fejjel lefelé a békák is, addig fejjel felfelé voltak a patakokban, mocsarakban. Állítólag azért fordultak meg, mert érzik, hogy a tél fele eltelt.

Az időjóslok azt tartják:

„HA EZEN A NAPON ESIK, VAGY HÓ HULL, ROSZ IDŐ LESZ”,
FEBRUÁR 2. – GYERTYASZENTELŐ BOLDOGASSZONY

Közismert a medvével való jóslás: ha ezen a napon kisüt a nap, és a medve meglátja árnyékát, akkor visszamegy, és még negyven napig tart a hideg. Általában úgy vélik, hogy ha február 2-án jó idő van, akkor későn tavaszodik. Ellenkező esetben a Mura-vidéken úgy tartották, közeledik a tavasz.⁷

E napon szentmise keretében gyertyát szentelnek, az esti misén gyertyás kikerülést tartanak. A gyertyaszimbólum a hívő embert elkíséri a kereszteléstől a temetésig, kultikus jelentősége van. A néphit szerint vihar, jégeső és villámlások idején is szentelt gyertyát kell gyújtani. Ettől a naptól kezdve megyünk ki a télből.

Az időjóslok azt tartják, hogy: A MEDVE KIJÖN A BARLANGJÁBÓL, SZÉT-
NÉZ, ÉS HA MEGLÁTJA A SAJÁT ÁRNYÉKÁT, AKKOR VISSZAMEGY, ÉS
MÉG 40 NAPIG NEM JÖN ELŐ, TEHÁT HOSSZÚ TÉL LESZ.

FEBRUÁR 3. – BALÁZS

Balázskor a pap a Szetmisén két szentelt gyertyát keresztbe tartva a hívek állához, torkához közelíti, miközben áldást mond, hogy ne érjen betegség, főleg torokfájás senkit. HA EZEN A NAPON ESIK AZ ESŐ, JÉGVERÉS LESZ A HATÁRBAN – mondja az időjós.

FEBRUÁR 6. – DOROTTYA NAPJA

„HA DOROTTYA SZORÍTJA, JULIANNA TÁGÍTJA.”

Vagyis, ha Dorottya-napján hideg, fagyos az idő, akkor Julianna napjára (febr. 16.) megenyhülés következik.

FEBRUÁR 16. – JULIANNA NAPJA

A Dorottya-napi időjárásjóslás ellentétes változatát is ismerjük:

„HA DOROTTYA LOCSOG, AKKOR JULIANNA KOPOG”.

Általában azonban Julianna-naptól az idő melegebbre fordulását várják.⁸

FEBRUÁR 24. – JÉGTÖRŐ MÁTYÁS

Időjóslás fűződik ehhez a naphoz:

„HA JEGET KAP MÁTYÁS AKKOR ELVISZI, HA NEM, AKKOR CSINÁL. TÖRI MÁTYÁS A JEGET, KÖZELEG A KIKELET.”

Ugyancsak ismert szólás: „MÁTYÁS, GERGELY KÉT ROSSZ EMBER”, mely arra utal, hogy ezeken a napokon nagy hidegek szoktak lenni. Ha ezen a napon hideg idő van, jó termés lesz, az esős idő jégverést hoz. Általában február végén hideg idő szokott lenni.

FARSANG

A vízkereszt és a húsvétot megelőző 40 napos böjt közötti időszak. Ez az időszak a mulatozások ideje. A farsang idején az iskolában álarcosbálokat rendeznek, újabban szokássá vált a farsangtemetés is. Régebben Dánfalván a farsangtemetés nem volt szokás, de a szomszédos falvakból ingázó diákok iskolai szinten meghonosították. Készítenek szalmából bábut, fából ácsolt ravatalra teszik, és sirató asszonyoknak felöltözött diákok a szokásos rigmusokkal, amelyek minden emberi gyarlóságról beszámolnak, elsiratják az Ilyésnek nevezett bábut. Ilyenkor kosarasbált, házasember-bált is szerveznek.

A farsang végén kerül sor a „húshagyatolásra”. Ezen a napon összegyűlnek a szomszédok egy-egy háznál, töltött káposztát készítenek, fánkot vagy palacsintát sütnek, pálinkát, sört és bort fogyasztanak. Régebb zenészt fogadtak, és táncra perdültek. Napjainkban kisebb-nagyobb mulatságokat is szerveznek vendéglőkben. Szokás szerint a mulatozás éjfélig tartott, éjfél után húst enni nem szabadott, kezdetét vette a nagyböjt.

Húshagyó keddet követi a hamvazószerda.

HAMVAZÓSZERDA – VÁLTOZÓ ÜNNEP

Hamvazószerda húsvét függvényében változik, a nagyböjt első napja Nyilvános bűnbánatot jelent a nagyböjt első napján. Ezen a napon a pap megszenteli a múlt évi virágvasárnapi szentelt „cekából”, barkából keletkezett hamut, és következik a „hammazás”. A hamu a bűnbánat jelképe, a hívek homlokát a plébános hamuval keni be, miközben azt mondja „Pórból lettél, és porrá leszel” vagy „Térjetek meg, és higgyetek az Evangéliumban”. A hamvazószerdai étrend megegyezik a nagypénteki hagyományos étrenddel: sült krumpli, „pityóka”, káposzta cikával, főtt kukorica, lekváros puliszka, tea. Az utóbbi évtizedekben szokássá vált a sült hal, vagy a halkonzerv fogyasztása is. A böjt alól fel vannak mentve a betegek, a gyerekek és a nagyon öregek.

MÁRCIUS 12. – SZENT GERGELY

Régebb nemcsak gyűjtést jelentett a Gergely-járás, hanem biztatást is a tanulásra. Mivel bizonyos időszakban ezen a napon kezdődött az iskola, az idősebb diákok felkeresték azon

családokat, ahol tanuló sorba nőtt fiatalok voltak, és iskolába hívták őket. A vendéglátók tojással, süteménnyel, pénzzel jutalmazták. A következő nap kezdődött a tanítás, s az iskolába érkező tanulók tojást és más ajándékot vittek a tanítónak.⁹

Gergely napján hagyományosan Dánfalván is a diákok tojást vittek a tanítóiknak. Még a 70-es években élt ez a hagyomány, mára már teljesen kihalt.

SZENT JÓZSEF. – MÁRCIUS 19

Sokan a tavasz első napjának tartják. Időjóslo nap:

„SÁNDOR, JÓZSEF, BENEDEK, ZSÁKBAN HOZZÁK A MELEGET” – habár a megfigyelés szerint ezek a napok szeles, esős napok szoktak lenni. A változékony időjárás jellemzi.

MÁRCIUS 25. – GYÜMÖLCSOLTÓ BOLDOGASSZONY

Vallásos ünnep. Úgy tartják, hogy ezen a napon oltott virág meggyökereszik. Ezen a napon oltják a gyümölcsfákat is, ha a csiki időjárás megengedi, mert gyakran megesik, hogy ezen a napon fagyos idő van.

NAGYBŐJT

A hamvazószerdától húsvétvasárnapig tartó időszak a keresztény egyházban a húsvéti előkészület ideje. A 40 napos böjt a tisztulás, a bűnbánat ideje.¹⁰

Sokan ebben a periódusban nem esznek egyáltalán húst. Azt tartják, hogy húshagyó kedd után kilúgozzák a fazekakat, és a nagyböjt idején többet nem főznek húsos ételt.

A nagyböjt ünnepei a húsvét előtti héten:

Nagycsütörtök,

Nagypéntek – a böjt legszigorúbb napja, halat esznek, állati eredetű táplálékot egyáltalán nem fogyasztanak, sokan pedig teljes böjtöt tartanak. Nagypénteken festik, vagy írják a piros tojást. Azt tartják, hogy az ezen a napon festett tojás nem bűdösödik meg.

A harangok elnémulnak, a hagyományörző asszonyok fekete ruhába öltöznek, gyászolják Krisztus halálát. Nagypénteken éjszaka az asszonyok virrasztanak a templomban, Krisztus jelképes sírjánál. A sírt Dánfalván ministránsok őrizték, csikban több helyen katonai öltözetben legények állnak a jelképes sír mellett.

Nagyszombat – Az ünnepi sütés-főzés ideje.

Az esti misén ünnepelek Krisztus feltámadását, megszólalnak a harangok, kezdetét veszi az ünnep.

VIRÁGVASÁRNAP

A virágvasárnapi *barkaszentelés*, Dánfalván *pimpószentelésnek* mondják, egyházi eredetű népszokás ugyan, de a szentelt barkát felhasználták rontás ellen, gyógyításra, mennydörgés, villámlás elhárítására. A házban elhelyezését kapcsolatba hozzák a tyúk alatti tojások keltetésével.¹¹

HÚSVÉT

Húsvét és a hozzá kapcsolódó ünnepek a mozgó ünnepek közé tartoznak, azaz nem esnek a Júlián naptár szerinti év ugyanazon napjára minden évben. „A vasárnap mellett a legrégibb keresztényünnep”. A hozzá kapcsolódó húsvéti bárány is a közel-keleti tavaszi évkezdlet ősi szokásában gyökerezik.¹²

Húsvét napján reggel főleg a fiatalok igyekeznek a korai misére. Szótt vagy hímzett terítővel leterített fonott kosarakban viszik a reggelire szánt ünnepi eledelt szenteltetni a templomba. A húsvéti eledel, a „szenteltet”, összetétele a következő: töltött sült bárány, főtt sonka, kolbász, piros tojás, házi kenyér, kalács. A reggeli misén a pap megáldja és megszenteli az eledelt, azután a hívek hazatérnek, és bőségesen megreggeliznek. A húsvéti

bárány csontjait összegyűjtik, és kiviszik a mezőre; azt tartják, hogy ez megvédi a termést a természeti csapásoktól. Mások a szentelt étel maradékait elégetik. A reggeli elfogyasztása után készülődnek a misére, ahová ilyenkor a hagyománytisztelők kötelezően székelyruhában mennek. Ebédre kötelezően húslevest, sültet, kalácsot vagy süteményeket fogyasztanak, de nem hiányozhatnak az italok sem: pálinka, bor, sör.

LOCSOLÓ, ÖNTÖZŐ HÉTFŐ, HÚSVÉT MÁSODNAPJA

Az ünneplés, a locsolkodás ideje. Délelőtt főleg a gyerekek locsolnak, délután pedig a fiúk locsolják meg azokat a lányokat, akiknek komolyan udvarolnak, vagy a családosak baráti körben locsolkodnak, ünnepelnek. A komoly udvarlónak virágot tűz a szerelme a gallérfára, a fiú parfümöt ajándékozik a lánynak.

Öntöző verseket szoktak mondani a locsolás előtt. Például:

„GYÖNYÖRŰ A TAVASZ, MOSOLYOG AZ ÉLET,
ÁLDÁSOKAT INTEGET AZ ARANY KIKELET.
FÖLTÁMADT KRISZTUS, MONDJÁK AZ ÍRÁSOK,
VÍZÖNTŐ HÚSVÉTKOR BUGYOGNAK A FORRÁSOK,
ÉN IS ELJÖTTEM HÁT IFJÚ LÉTEMRE,
HOGY HARMATOT ÖNTSEK E KIS NÖVENDEKRE,
ÖNTÖZÖM ANYJÁT, KEDVES SZÉP LÁNYÁVAL,
PIROS TOJÁST VÁROK, AZT IS CSAK PÁRJÁVAL”.

ÁPRILIS 24. – SZENT GYÖRGY NAPJA

Közösségi szokások fűződnek ehhez a naphoz. Ekkor gyűjtik össze a juhokat és engedik ki a legelőre. Hivatalosan is megkezdődik a tavasz, a férfiak végre letehetik a sapkát, és kezdenek kalapban járni.

ÁPRILIS 25. – MÁRK NAPJA

Időjósító nap, amit a következő mondóka is sejtet:

„HA MÁRK NAPJÁN SZÓL A BÉKA,
KISEBB LESZ IDÉN A VÉKA”.

ÁPRILIS 26. – BÚZASZENTELŐ BOLDOGASSZONY

Ezen a napon az asszonyok összegyűlnek és a pap vezetésével kimennek a mezőre, és az útkeresztelődéseknél levő keresztekre a kikelt búzából fonott koszorút helyeznek, miközben imádkoznak, hogy a határban ne legyen jégverés vagy elemi csapás, és legyen gazdag a termés. Ezen a napon a misén a pap zsenge búzaszálat szokott szentelni, és imádkozik a természeti csapások ellen, valamint a gazdag termésért.

MÁJUS 1. – JAKABÁG ÜTÉS NAPJA

Sok helyen májuságnak, Dánfalván jakabágnak nevezték. Régebb a legények nagyobb fenyőt is állítottak kedvesük kapujába, illetve odakötötték a kapufélfához, de ritka volt az a leány, akinek a tornácára, a kapufára gyermekek ne ütöttek volna fenyőágot.

MÁJUS 7. – GIZELLA NAPJA

Gizellakor vetik a paszulyt, az uborkát, mert úgy tartják, hogy így lesz bő a termés. Különbem sem szabad ezeket a növényeket férfi névnapon vetni, mert „bakkot” virágoznak, és nem hoznak termést.

MÁJUS 13, 14, 15. – PONGRÁC, SZERVÁC, BONIFÁC

Ezek a „fagyos szentek”. Ezeken az éjszakákon fagyni szokott, ami tönkre teszi a korán elvetett palántákat, ezért az uborkát, paradicsomot többnyire e napok után ültették.

MÁJUS 25. – ORBÁN NAPJA

Orbán napjára gyakran annyira lehül a levegő, hogy a korábban elültetett zöldség hajtásai vagy a gyümölcsfák virágai megfagynak. E napot is a néphagyomány a „fagyosszentek” közé sorolja.

PÜNKÖSD

Változó ünnep a húsvét függvényében, húsvétól számított 50 nap. A búcsújárás 1567 pünkösdjén kezdődött, amikor István gyergyóújfalusi pap hálaadó körmenetet vezetett ide azért, mert akkor, május 15-én a székelyek a Hargita Tolvajos hágójában legyőzték János Zsigmond fejedelem seregét, aki a székelyeket jobbágysorba taszította, és a templomnál lévő felirat szerint hitük elhagyására akarta őket kényszeríteni. István pap volt a tolvajosi győzelem egyik leglelkesebb szervezője.

Újabban cáfolják ezt a megállapítást.¹³

Azóta gyarapodó számban jöttek ide a zarándokok. 1995-ben a nagymiséen résztvevők számát 560-600 ezerre becsülték. Csak a nagy bajok idején nem jöhettek körmenetben, néha egyébként sem. Ceausescu uralma idején kollektíven nem indulhattak „keresztalják”, de egyénileg nem volt tilos.

A búcsú fő ünnepe pünkösöd szombatján van. Ekkor délután 1 órakor tartják a nagy misét annak a széles hágónak a gypén, amely a templom feletti, Jézus hegyének is mondott Kissomlyó és az azon túl emelkedő 1035m magas Nagysomlyó erdős hegye között mélyed be. Sokan már pénteken megjönnek és a szabadban virasztva, igyekeznek meglátni a Csiki-havasok mögül felbukkanó napot. A közeli falvakból reggel indulnak körmenettel, messzebből vonattal utaznak Csíkszerédára, amellyel Csíksomlyó már egybe-épült. A szeredaiak körmenete a vasútállomáshoz közeli kistemplomtól 10 órakor indul templomi zászlókkal, Máriát dicséző énekekkel. Hozzájuk csatlakoznak, vagy már előttük járnak a más városokból, falvakból jövő „keresztalják”, és a menet fokozatosan több kilométer hosszú lesz. Énekeik között fel-felhangzik a „Boldogasszony anyánk ... ne feledkezzél el szegény magyarokról” és a székely himnusz, „ne hagyd elveszni Erdélyt Istenünk” záróssal.

Amikor a menet a kegytemplomot elhagyja, kettéválik. Az egyik ág Jézus hegyét északról megkerülve megy fel a nagymise helyére a hágóba. A másik ág jobbra fordul és felmegy a hegyre. Ahol a völgyben vezető útról az ösvény a meredek hegyre indul, filagória alatt nagy borvízforrás fakad. Felfelé félúton a kis Szent Anna kápolnától visszanezve lehet a templom, a Felcsiki-medence és mögötte a Hargita látványában lehet gyönyörködni. A hegytetőn a Salvator (Üdvözítő) kápolna áll. Ezt azért építették ide, mert az 1734-ben kelt felirat szerint „Ezen a helyen láttatott az égből lebocsátatni lajtorja, és itten csodálatos processziórák [körmenetesek] énekszót hallattak...” Előtte a nagy kereszt felirat örökíti meg az István pap által Csíksomlyón vezetett első zarándoklatot. A hegyen átvonuló búcsúsok a másik menettel találkozva fokozatosan betöltik a hágó széles terét. A mise kezdetére legtöbbször már a helyükön vannak az egyes tájegységeket jelző táblák alatt. Itt vannak Gyergyó, Felcsík, Alcsík, Udvarhelyszék, Kászón, Háromszék, a Maros- és Nyárad-mente székelyei. A búcsúra ellátogatnak a szomszédos országok, sőt messze vidékek, földrészek magyarjai is.

Sok nő piros-fekete csíkos székely szoknyát, lajbit, több férfi piros vagy fekete szegésű fehér posztónadrágot, azaz „harisnyát” visel, egyes kászoni nők pedig különleges főkötőt. A dánfalván áthaladó keresztaljákat a templom előtt fogadják, harangoznak tiszteletükre.

A dánfalviak a búcsúra pünkösöd szombatján reggel 6-kor szoktak indulni. A templom előtt gyülekeznek, imádkoznak és a harangszó kíséretében indulnak gyalogosan a plébános vezetésével, székelyruhába öltözve. A menet élén viszik az egyházközség zászlaját, és mennek a

„csengettyűsök”, akik ritmikusan csengetnek. A zarándokok csomagjait lovas szekereken viszik, amelyek a menetet követik. Ezekre a szekerekre felkapaszzkodhatnak az elfáradt zarándokok. A zarándokok Csíkcsicsóban pihennek meg, falatoznak, majd onnan indulnak tovább pünkösdi énekeket énekelve.

„ANGYALOKNAK KIRÁLYNÉJA, TISZTA SZŰZ,
KÉRJED A TE SZENT FIADAT ÉRETTÜNK,
ÉKES VIRÁGSZÁL, HOZZÁD ESDEKLÜNK,
SZÉP SZŰZ MÁRIA KÖNYÖRÖGJ ÉRTÜNK”.

A zarándokok délelőtt 11 óra körül ének Somlyóra, majd a hagyományos sorrendben vonulnak ki a Nyeregbe, ahol a Makovecz Imre által tervezett hármás oltárnál tartják az ünnepi Szentmisét.

Régebben ezt a misét, a Somlyó hegyi körmenet után a Kegyetemplomban tartották, de az utóbbi időben a búcsú átlényegült az ősszmagyarság ünnepévé, és a Kegyetemplom kicsinek bizonyult ilyen nagytömeg befogadására. A körmenet élén az alfalviak állnak, ezt követik a többi egyházközségek a hagyományok szerint. Külön indulnak az egyházi méltóságok, akiknek az élén viszik a „laborumot”, a Segítő Mária Líceum legjelesebb diákjai.

A dánfalviak az ünnepi mise után Csobotfalván maradnak, ott éjszakáznak csűrökben, részt vesznek a hajnali misén, majd pünkösöd vasárnapján térnek haza. Aki képes mindezt végigjárni, az teljes búcsút nyer, megsegíti a csodatevő Szűz Mária. A szentmise után a zarándokok zöld nyírfaágat szednek, ahány levél van az ágon, annyi imádságot kell elmondaniuk, hogy teljes búcsút nyerjenek. Újabban a nyírfaágat már vásárosok árúsítják, kihasználva ezt a hiedelmet.

A dánfalviak pünkösöd napján térnek haza. A nagymise után a misések a plébános vezetésével levonulnak a falu végére, ott fogadják a hazatérő zarándokokot, és együtt énekelve térnek haza a faluba. Az úton kaláccsal és vízzel szokták kínálni a hazatérőket. A templom előtt bomlik fel a zarándok menet, ahol harangszóval fogadják őket.

Az 1900-as években még élő dánfalvi szokást is megörökítették, amely pünkösöd vasárnap délutánján zajlott. Szénás szekérrel énekelve járnak a faluban legények házról házra. Pénzt vagy szénát gyűjtenek, majd táncmulatságot rendeznek.¹⁴

ÚRNAPJA

Változó ünnep. Ezen a napon „kikerülést” tartanak. Végigjárja az egyházi körmenet a település egy-egy tizesét, kis oltárokat képeznek ki az útmenti keresztelnél, azokat feldíszítik virágokkal, és ott imádkoznak. Ez egyben időjóslo nap is: ha Úrnapiján szép felhőtlen az idő, akkor gazdag lesz a termés. Legtöbbször ezen a napon „nagy idő” van, vihar várható.

Úrnapija ülő ünnep, nem szabad dolgozni.

JÚNIUS 8. – SZENT MEDÁRD

Időjóslo nap, úgy tartják hogyha ezen a napon esik az eső, akkor 40 napig esni fog. „NEGYVEN NAP NEM TÉR KI AZ IDŐ”.

JÚNIUS 10. – MARGIT

Azt tartják, hogy ha ezen a napon esik az eső, akkor 40 napig el sem áll.

„HA MARGIT LEPISILI MAGÁT, AKKOR NEGYVEN NAPIG ESNI FOG”.

JÚNIUS 11. – BARNABÁS

Időjóslo nap, úgy tartják:

„HA HARMATOS BARNABÁS,
SZÁRAZ LESZ AZ ARATÁS”.

JÚNIUS 29. – SZENT PÉTER, SZENT PÁL

Péter és Pál apostolok ünnepe. A szomszédos Madarason ekkor van a búcsú. A dánfalviak mise után sorban, rendes zárandoklati menetben a plébánossal az élen zászlóval vonulnak le a madarasi búcsúra, ott részt vesznek az ünnepi szentmisén, majd akinek rokona, barátja van, azok maradnak az ünnepi ebédre, mások hazatérnek a keresztaljával.

A gazdák azt tartják, hogy ekkor kell nekifogni a szénakaszálásnak a mezőn, mert ekkorra érik meg fű. A kertekben már előtte is kaszálhatnak, de a mezőn csak Péter és Pál után szoktak.

JÚLIUS 2. – SARLÓS BOLDOGASSZONY

Katolikus naptár szerint Szűz Mária látogatása Erzsébetnél. Ülő ünnep.

JÚLIUS 20. – ILLÉS

Ha ezen a napon dörög az ég, a mogyorónak nem lesz termése.

Ehhez a naphoz a következő mondás fűződik:

„ILLÉS FELHŐTŐL FÉL,
ÉGIHÁBORÚT VÉL”.

JÚLIUS 25. – SZENT JAKAB

Időjóslo nap, amelyet a következő mondóka tükröz:

„HOGYHA NYÁRON SZÁRAZ JAKAB,
KARÁCSONYKOR HARAP A FAGY”.

AUGUSZTUS 15. – NAGYBOLDOGASSZONY NAPJA

A szomszédos Karcfalva búcsús napja. A XX. század elejéig Dánfalva is Nagyboldogasszony egyházközséghez tartozott. Ez a nap ülő ünnep. A délelőtti mise után a hívek kereszt-aljával mennek Karcfalvára a búcsúra, majd azok, akiket meghívnak „megyébe”, ünnepi ebédre, azok maradnak, a többiek hazatérnek a keresztaljával.

Szokás, hogy délután az idősebb asszonyok kiülnek a kapu előtti kispadra beszélgetni.

Ez a nap időjóslo nap is, ez jelenti Csíkban a nyár végét. Azt tartják, hogy ekkor a szarvas belepisil a patakokba, amitől lehűlnek a folyóvizek. Augusztus 15 után nem ajánlatos a patakokban fürdeni. Ezután már éjszakára mindig lehül az idő, nappal pedig későre melegedik fel.

AUGUSZTUS 24. – BERTALAN

Időjóslo nap, amelyet a következő mondóka tükröz:

„SÍR-E, VAGY NEVET BERTALAN ORCA,
ATTÓL FÜGG, MILYEN ŐSZ BORUL A VILÁGRA”.

AUGUSZTUS 30. – A TERMÉS BETAKARÍTÁSÁNAK ÜNNEPE

Ezen a napon adnak hálát az Istennek a termésért, és imádkoznak azért, hogy újból megérhették a termés betakarítását. Tudni kell, sok esetben Csíkban még szeptemberben is aratnak s a burgonyabetakarítás valamint a sarjúszarítás még október közepéig is eltart.

SZEPTEMBER 8. – KISBOLDOGASSZONY NAPJA

Mária születésnapja. Ülőünnep. Templomunk védőszentje Mária, ezért ezt a napot is ünnepként tartjuk számon, és szentmisével ünnepeljük.

Az állattartással kapcsolatos szabály is fűződik ehhez a naphoz. Ekkor jönnek le az állatok a legelőkről a kaszálókra. Aki eddig nem kaszálta le a szénáját-sarjút, az már nem tart igényt rá, és leleghetnek az állatok.

SZEPTEMBER 29. – SZENT MIHÁLY

Ezen a napon a gazdálkodó emberek számára fontos esemény történik. Ekkor „hányják szét” – adják haza – a legelőn tartott állatokat, veszik számba a gazdák a kiteleltetni való

„marhakat”. Még ezután a nap után is „összeállnak” a gazdák, és legeltetik „öszölöbe” az állatokat a településtől nem messze eső helyeken. Ettől a naptól kezdve nem fejik a juhokat.

Azt tartják:

„AMENNYI A MAKK MIHÁLYKOR,
ANNYI HAVAT HOZ KARÁCSONY”.

„SZENT MIHÁLYKOR KELETI SZÉL
IGEN KOMOLY TELET IGÉR”.

OKTÓBER 4. – FERENC

Időjóslás fűződik hozzá: Ahány nappal Ferenc előtt villámlik, annyi nappal húsvét előtt is fog villámlani.

OKTÓBER 9. – DÉNES

Szintén időjósló nap, amelyet a következő mondóka jellemez:

„HOGYHA DERET LEHEL DÉNES,
NEM LESZ A BOR ÉDES”.

Dánfalva nem bortermelő vidék, de ősszel krumplival szoktak szőlőt cserélni borkészítés céljából, valószínű, hogy vidékünkön ezért tartják ennyire számon ezt a napot.

NOVEMBER 1–2. – MINDENSZENTEK ÉS HALOTTAK NAPJA

Ez a két ünnep nagyjából egybefolyik, mert november 1-jén emlékezünk a halottakra, elhunyt szeretteinkre. Szokás szerint már előtte való napokban megtisztítjuk, megszépítjük a temetőket, és november elsején délután gyertyát gyújtunk a halottak emlékére. Ilyenkor a temető a megemlékezők találkozó helyévé alakul. Az anyakereszt körül egybegyűlt hívek szentmisén vesznek részt, majd mindenki elégeti a szerettei számára előkészített gyertyát, miközben a plébános megáldja és megszenteli az abban az évben elhunytak sírjait, vagy az új síremlékeket. Természetesen a viselet is alkalmazkodik az ünnep jellegéhez, gyászos fekete ruhában illik megjelenni. Ha szép az idő, akkor sikerül elégetni a gyertyákat, elbeszélgetni a távolból hazaérkezett ismerősökkel, de általában szeles esős vagy nem ritkán havas idő van ezeken a napokon.

NOVEMBER 11. – SZENT MÁRTON

Szintén időjósló nap, amelyhez több hiedelem is fűződik:

„HA JÓKEDVŰ MÁRTON, KEMÉNY TÉL LESZ”.
„BORÚS MÁRTON, BORONGÓS TÉL LESZ”.
„MÁRTON NAPI ESŐRE FAGY, SZÁRAZSÁG”.

Szent Márton napja utáni jó időt „vénasszonyok nyarának” nevezik. Ilyenkor déltájban pár napot lehet, szép, derűs, enyhe idő.

NOVEMBER 25. – KATALIN

Időjósló nap, amelyet a következő mondóka jellemez:

„KATALIN HA LOCSOG, KARÁCSONY KOPOG”.

Ez viszont fordítva is érvényes:

„KATALIN KOPOG, HA KARÁCSONY LOCSOG”.

Ezen a napon szervezik meg a Katalin bált, amelyre minden fiatalt meghívnak, de kisebb multságokat tartanak a helyi fogadóknak is.

A Katalinbál az utolsó multság advent előtt. A falusi bálokon hagyomány volt, hogy akit Katalinnak hívnak, annak nem kell belépőt fizetnie. Katalinnal kezdetét veszi az „advent”, vagyis a Karácsonyvárás.

DECEMBER 6. – MIKLÓS NAPJA,

amelyhez kötődnek a mikulásnap szokások. Az édességes csomag a gyerekeknek meg a virgács elmaradhatatlan eleme a mikulási ünnepeknek, amelyet napjainkban óvodákban és iskolában egyaránt megszerveznek. A szülők és jótékonykodó adományozók segítségével minden gyerek ajándékcsomagot kap, majd műsoros délutánnal folytatódik a jókedv és a mulatság. Este a gyerekek otthon a családban is megkapják a megfelelő ajándékot, mindenki anyagi helyzete és érdemei szerint.

DECEMBER 8. – SZŰZ MÁRIA SZEPLŐTELEN FOGANTATÁSA

A csíkdánfalviak búcsús napja. Éppen ezért ki kell térnünk arra, hogy „ez a nap nem Mária szüzi anyaságáról emlékezik meg, amint sokan hiszik. Az elnevezés arra utal, hogy Mária már Anna méhében való fogantatástól ment volt az egész emberiséget terhelő eredendő büntől”.¹⁵

A magyarság legrégebbi jeles egyházi ünnepei közé tartozik. Már az 1100-as évek végén, III. Béla uralkodása idején (1173–1196.), 1192–1195 között a Pray-kódexben megjelent. Ezt a kódexet a bencés apátok írták, s az egyik imádságban ilyen sorok találhatók, imádják az Istent, aki „az asszony első büntettét, Évát Szűz Mária által rendelte kiengesztelni”.¹⁶

Erre a napra feldíszítik a templomot fenyőfákkal, és várják a szomszédos települések búcsúsait, akik a „keresztaljakkal” érkeznek, majd a szentmise után vagy hazaindulnak, vagy maradnak rokonaiknál, barátaiknál ebédre „megyébe”.

Régebben a templom előtti téren, ma egy távolabbi utcában pakolják ki az árusok a „búcsús portékát”, mézes kalácsot, szopócukorkát, apró csecse-becséket.

A búcsú előtti napon a háziasszony a kályha körül sűrög-forog, elkészíti az ünnepi ebédet: húslevest, mákos tekerceset, töltött káposztát. Erre az alkalomra szokták levágni az első disznót is.

DECEMBER 13. – LUCA NAPJA

Luca napjához Dánfalván időjósági szokások kapcsolódnak. Azt tartják, hogy ezen a napon amilyen idő van, olyan idő lesz januárban. Sokan szorgalmason jegyzik az időjárás alakulását Luca napja és karácsony között. Állítólag ennek a 12 napnak az időjárása határozza meg a következő év időjárását. A reggeli, délelőtti időjárás a hónap elejének felel meg, a déli a hónap közepének, a délutáni pedig a hó végi időjárást mutatja.

Lucakor „hagymanaptárt” is szoktak készíteni. 12 cikkre szednek szét egy szép hagymát. A cikkeket úgy, ahogy következnek egymás után sorba rakják, s egy kis sóval besózzák. Az előre lerakott hagymacikk felel meg januárnak, s a következők a következő hónapoknak. Amennyi nedvet híz a hagymacikk, annyira lesz esős az illető hónap.

Dánfalván is ismerték azt a hagyományt, amely a boszorkánysághoz kapcsolódott. Luca napján kezdett vas nélküli szék karácsonyra készült el. Ha készítője elvitte a templomba, és ráállt, meglátta, ki a boszorkány a faluban. Utána el is kellett égetni, hogy ne verjék meg a boszorkányok.

ADVENTI SZOKÁSOK

Négy héttel karácsony előtt kezdődik advent, tehát karácsony előtti 4. vasárnappal veszi kezdetét. Ekkor készítik az adventi koszorút, és gyűjtják meg a rajta elhelyezett 4 gyertyából az elsőt, majd minden vasárnap karácsonyig egy-egy gyertyát. Az adventi koszorú nálunk fenyőágból készül, szalmavirággal, fenyőtobozzal, szalagokkal díszítik, ritkán almát vagy szárított citromszeletet vagy narancsszeletet is helyeznek rá. Ez utóbbi már a tőlünk nyugatabbra fekvő vidékekről terjedt el, de egyben arra is utal, hogy nálunk is ismeretesek a magyarországi könyvek és folyóiratok.

A Szent Család ünnepére Karácsony előtt 1-2 héttel kerül sor. A szomszédok, általában 15-20 személy minden este a Szent Család képét viszi a szomszédba házról-házra, ahol röviden imádkoznak, majd átadják a szentképet. Ez a szertartás karácsonyig tart, és Mária szálláskeresését jelképezi.

DECEMBER 24-25. – KARÁCSONY

Ezen a napon ünnepeljük Jézus születését, ez az ünnep a család, a szeretet ünnepe. December 24-én a család karácsonyfát díszít, ahol kisgyerekek vannak, ott az „angyal hozza”, majd esti/éjfél misére mennek, ahol a diákok pásztorjátékot mutatnak be, Jézus születésének eseményeire emlékezve. A szentmise után a család hazatér, kibontják a karácsonyfa alatti csomagokat, és elfogyasztják a karácsonyi töltött káposztát és a karácsonyi kalácsot.

Karácsony napján a dermesztő hidegben is illik szentmisére menni, ünnepelni.

A SZENT CSALÁD ÜNNEPE

A karácsony utáni első vasárnapon ünnepeljük a Szent család ünnepét.

DECEMBER 28 – APRÓSZENTEK

Ezt a napot a Heródes által megöletett kis gyerekek emlékének szentelik. Ehhez a naphoz kötődik a hagyományos aprószentekelés. A gyerekek verset mondanak, és vesszővel megverik jelképesen a felnőtteket. Az aprószentekelőnek pénz és édesség jár. Napjainkban Dánfalván ez a hagyomány kihalófélben van. Ritkán látni aprószentekelő gyermeket.

Aprószentekelő vers:

„APRÓSZENTEK, SZENT DÁVID,
ÉLJEN MAGA SOKÁIG,
PÉNZBE JÁRJON BOKÁIG,
SZÁZ ESZTENDŐS KORÁIG”.

KARÁCSONY ÉS SZILVESZTER KÖZÖTTI IDŐSZAK – CSONKA HÉT – KÉT KARÁCSONY KÖZE

disznóvágások ideje, készülés a Szilveszterre, az év végi ünnepekre.

DECEMBER 31- SZILVESZTER

Az év utolsó napja, ezen a napon meghalt Szilveszter pápa emlékére kapta a nevét, innen a szilveszterezés elnevezés. Az Óévet illik vidámsággal elbúcsúztatni és ugyanazzal a vidámsággal kell fogadni az Újévet is. Erre az alkalomra minden háznál sütnék-főznek. Szilveszter este misére mennek, majd társaságban kezdődik a mulatozás. A fiatalok külön, az idősebbek külön társaságokba csoportosulva mulatnak. Éjfélkor megszólalnak a harangok, „összehúzzák az óévet az újévvvel”, elénekelik a himnuszt, pezsgőt bontanak és kimennek az emberek az utcára. Az utcán zenélnek, ostort csattogatnak, poharakkal koccintanak. Újabban petárdadobálás is divatba jött.

*

Ezek a napok határozzák meg Dánfalva lakóinak életmódját és mindennapjait. Az évenként megisméllődő jeles napok hagyományai alakítják szokásainkat, és közösségformáló erejük van, így alakult ki böjtös eledelek fogyasztásának szokása, a szórakozások minimálisra csökkentése, a misékre járás, amely egyfajta elfoglaltságot is jelent sokak számára

Az ünnep, különösen a nagy egyházi ünnepek, így a karácsony, húsvét, pünkösd a hétköznapoktól eltérő magatartást követelt a hagyományos életben. Munkatiltalom, templomlátogatás, meghatározott ételek fogyasztása, megszabott viselet jellemezte. Ünnep volt minden vasárnap, mely ugyancsak elválasztódott a hétköznapoktól mind a viselet, mind a táplálkozás, mind pedig a magatartás vonatkozásában. Egyes ünnepek általános érvényűek voltak, míg mások csak kisebb közösségeket érintettek. Ilyenek a templombúcsúk, melyek

a felszentelés emléknapjai vagy a templomi védőszentek ünnepei. Bizonyos munkavégző ünnepek is (pl. aratás, szüret) tájanként más-más jeles napokhoz kapcsolódtak. Az ünnepek be nem tartása a hagyomány szerint súlyos következményekkel járhatott, s ezeket az elrettentő történeteket a szájhagyomány hiedelemtörténetek és népmondák formájában terjesztette, mint például az ünnepen sült kenyér kövé válását.

A szokások gyakorlásának többnyire kettős célja volt: egyrészt a földművelés és állattartás sikerét, az ember vagy emberi közösség egészségét és személyes boldogulását kívánta biztosítani, másrészt az adott ünnepre történő periodikus megemlékezést biztosította. Sok esetben a keresztény ünnep szinte csak ürügyül szolgált (pl. lucázás, kiszézés, villözés stb.), máskor a népszokás szorosan kapcsolódott hozzá (pl. betlehemezés).

A szokás- és hiedelemcselekmények hagyományosan kialakított gesztusok és rítusok, melyekhez többnyire szöveg is járul, a kimondott szó varázsserejébe vetett hit alapján. Ezzel párhuzamosan alakultak ki az ünneplési, mulatozási szokások és azoknak a hagyományos rendje.

Napjainkban észlelhető egyes szokások kimaradása és átalakulása is, de a népi tudatban mélyen gyökerező hagyományok egy ilyen viszonylag zárt közösségben mint Csíkdánfalva nehezen vernek gyökeret, és nem lesznek hosszú életűek. Bizonyosság erre az elmúlt 60 év, ami minden erőfeszítése ellenére sem tudta felbontani a „rendtartó székely falu” hagyományait.

Az időjóslo versikéket adatközlőinktől gyűjtöttük:

Bíró Rozália, 78 éves, Csíkdánfalva, 545. házzám	
Szabó Margit, 84 éves, Csíkdánfalva, 274	”
Vízi Erzsébet, 77 éves, Csíkdánfalva, 172	”
Csáki Mária, 55 éves, Csíkdánfalva, 446	”
Szőcs Judit, 42 éves, Csíkdánfalva,	

1. Tátrai Zsuzsanna 1990. 102–328. ez a 102.
2. Vámszer Géza 1977. 179–1823.
3. Jankovics Marcell 1997. 10.
4. Tátrai Zsuzsanna 1990. 102.
5. Jankovics Marcell 1997. 12.
6. Tátrai Zsuzsanna 1990. 114.
7. Jankovics Marcell 1997. 54.
8. Tátrai Zsuzsanna 1990. 124.
9. Bálint Sándor 1977. I. 252.
10. Jankovics Marcell. 1997. 111.
11. Vessd össze Tátrai Zsuzsanna 1990. 150.
12. Jankovics Marcell 1997. 111–112.
13. Nagy László 2009. 5692. sz. június 3.
14. Balázs Márton 1942. 50
15. Jankovics Marcell 1997. 323.
16. Bálint Sándor I. 1977. 52.; Benedek Marcell (főszerkesztő) 1965. 522.